

VIERIVÄ KIVI EI SAMMALOIDU – LIIKUNTA-ALA MURROKSESSA

Liikunta-alan osaamisen ennakointityön loppuraportti

Jussi Nikander
Jatta Haapamäki
Minna Tuominen-Thuesen

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2020:27

ISBN 978-952-13-6724-3 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	.5
TIIVISTELMÄ	.7
ABSTRACT	.9
1 OSAAMISTARPEIDEN ENNAKOINTIPROSESSI	11
1.1 Ennakointiprosessin käynnistäminen	11
1.2 Ennakointiryhmän työskentely	11
1.3 Projektin etenemisen seuranta	13
2 LIIKUNTA-ALAN MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	14
2.1 Liikunta-alan muutostekijät	14
2.2 Olennaisimmat muutostekijät	17
2.3 Asiakasryhmät ja asiakastarpeiden vaikutukset alaan	20
2.4 Yhteistyö muiden toimialojen kanssa	24
3 TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET	25
3.1 Liikunta-alan tehtävissä tarvittava yleinen osaaminen	26
3.2 Liikunta-alan tehtävät ja niissä tarvittava osaaminen	29
4 JATKUVAN OPPIMISEN JA KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN	32
4.1 Keskeiset kehittämistarpeet ja ehdotukset	35
5 YHTEENVETO	38
LÄHTEET	41
LIITTEET	42
A. Liikunta-alan osaamisen ennakointityön osallistujat	42
B. Liikunta-alan muutostekijät ja niiden vaikutukset liikunta-alaan	43
C. Liikunta-alan osaamistarpeet	44
D.2 Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030	48
D. Liikunta-alan jatkuvan oppimisen ja koulutuksen muutostarpeet ja -ehdotukset	53

LUKIJALLE

Vierivä kivi ei sammaloidu, sanotaan. Tietoyhteiskunnan kehityksen myötä fyysisen työn väheneminen ja istumisen lisääntyminen ovat kuitenkin vähentäneet liikettä ihmisten arkipäivissä. Sammaloitumisen uhka leijuu tulevien sukupolvien yllä. Hiipuva fyysinen aktiivisuus näkyy elintapasairauksien lisääntymisenä ja kestävyyskunnan yleisenä heikkenemisenä. Kun elämäntavan passivoitumista tarkastellaan talouden näkökulmasta, hintalappu on pysäyttävä. Liikkumattomuuden on laskettu aiheuttavan vuosittain vähintään 3,2 miljardin euron ja enimmillään jopa 7,5 miljardin euron kustannukset yhteiskunnalle¹.

Fyysinen passivoituminen ei kuitenkaan ole liikunnan koko totuus. Osa ihmisistä seuraa tarkasti liikunta-alan trendejä kokeillen innokkaasti uusia kuntoilumuotoja ja urheilulajeja. Mikään fyysinen rasitus ei riitä heille, vaan liikunnasta on tullut vahvemmin rajojen kokeilun areena, jossa harrasteliikunta näyttäytyy kilpaurheilutasoisena suorittamisena. Karkeasti yleistäen osa passivoituu, osa liikkuu passiivistenkin edestä ja keskivertoliikkujien joukko pienenee.

Liikkumisen polarisoitumisen myötä liikunnan ammattilaisille lankeaa uusia tehtäviä. Liikunnan terveys- ja hyvinvointivaikutusten valjastaminen kaikkien saataville edellyttää liikunnan mieltämistä osana laajaa hyvinvoinnin rakentamisen ketjua. Liikkumisen ilon rinnalle keskusteluun on tullut vakavampi sävy. Liikunnan tavoitteet ovat laajentuneet fyysisen kunnon kehittämisestä laajaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuuteen, joka ulottuu itsestäänselvän terveystavoitteen – elintapasairauksien ehkäisyn ja hoidon – ohella syrjäytymisen ehkäisyyn ja hyvinvointierojen kasvun hillitsemiseen.

Vakavassakin keskustelussa liikunta on säilyttänyt positiivisen kaiun, eikä liikkumisen iloa tuottavia vaikutuksia edelleenkään ole kyseenalaistettu, olipa kyseessä harrasteliikunta, kilpaurheilu, seurassa ohjatut joukkuepeliharjoitukset tai ammatillisesti toteutettu henkilökohmainen valmennus. Liikunnan perustehtävän voidaan nähdä pysyneen yhteiskuntakehityksen saatossa samankaltaisena. Tehtävänä on auttaa ihmisiä voimaan paremmin ja pysymään terveempinä. Toimintaympäristö kuitenkin muuttuu, ja perustasta huolehtiminen edellyttää ajan seuraamista ja yhteiskuntakehityksessä mukana pysymistä. Suurten megatrendien, kuten digitalisaation ja väestön ikääntymisen, vaikutukset heijastuvat liikunta-alaan paitsi työn toteuttamistapoja muuttavina haasteina myös uusina mahdollisuuksina vahvistaa liikunnan saavutettavuutta kaikille väestöryhmille. Digitalisaation ja teknologisen kehityksen myötä myös liikunnasta on muotoutumassa paikasta riippumaton vuorovaikutuksellinen palveluala. Kasvokkaista vuorovaikutusta tukevat ja osittain korvaavat sähköiset ratkaisut vaativat työtapojen ja palvelumuotojen uudistamista. Tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen tunnistaminen ja osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen ennakointi kehittää toimialaa ja varmistaa alan ammattilaisten toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä.

Opetushallitus ennakoiki osaamis- ja koulutustarpeita yhdessä sidosryhmiensä kanssa. Opetushallituksen osaamistarpeiden ennakoinnin tavoitteena on tuottaa tietoa tulevaisuuden työelämän osaamistarpeista. Ennakointityössä hyödynnetään osaamistarpeiden ennakoinnin toimintamallia, joka kehitettiin Opetushallituksen Valtakunnallinen ammatillisten osaamistarpeiden ennakointi (VOSE) -projektissa 2008–2012. VOSE-ennakoitimalli on ollut

1 Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.), 2018

koulutustoimikuntien ja myöhemmin Osaamisen ennakointifoorumin² ensisijainen tapa tehdä alakohtaista ennakointityötä. OEF on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteinen ennakoinnin asiantuntijaelin.

Liikunta-alan osaamisen ennakointiprosessissa (2019–2020) liikunta-alan asiantuntijoista koottu ennakointiryhmä tunnisti liikunta-alalla tapahtuvia toimintaympäristön muutoksia, niiden esiin nostamia osaamistarpeita ja tulevaisuuden tehtäviä liikunta-alalla. Ryhmän tunnistamien tulevaisuudennäkymien perusteella osallistujat laativat alan koulutusta koskevia toimenpide-ehdotuksia, joilla nähtiin voitavan varautua 10–15 vuoden aikajänteellä esiin nouseviin liikunta-alan osaamistarpeisiin.

Liikunta-alan osaamisen ennakointihanke sijoittui poikkeukselliseen ajankohtaan. Koronavirusen leviäminen maailmanlaajuisesti pandemiaksi aiheutti suuria muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa, eikä liikunta-ala säästynyt iskulta. Pandemian torjunnan kannalta välttämättömien rajoitus- ja turvatoimien vuoksi liikuntapalveluiden tuottajat joutuivat sopeuttamaan toimintaansa ja rajoittamaan asiakasmääriään. Tulonmenetykset kohdentuivat liikuntatoimialalle monelta osin muita toimialoja rajummin, mutta toisaalta liikunta-ala kykeni reagoimaan nopeasti pandemian muuttamaan toimintaympäristöön. Rajoitustoimien myötä digitaalisten palveluiden kehitystyö kiihtyi ja etäpalveluita otettiin käyttöön nopeasti.³ Tätä raporttia kirjoitettaessa taistelu koronapandemiaa vastaan on edelleen käynnissä, ja alan kokemat taloustappiot ovat vielä konkretisoitumatta. Palveluiden kehityksen näkökulmasta liikunta-alan voidaan kuitenkin nähdä ottaneen merkittävän digiloikan ja osaltaan edistäneen eettisen datatalouden haltuunottoa.

Tässä julkaisussa on raportoitu liikunta-alan osaamistarpeita ennakoineen ryhmän tuottamat tulokset. Tuloksia tarkasteltaessa on syytä huomioida, että ne eivät ole Opetushallituksen kannanotto, vaan ryhmän työskentelyn tulos. Ennakointihanke perustuu Osaamisen ennakointifoorumin (OEF) ennakointisuunnitelmaan 2017–2020. Ennakointiprosessin omistaa Opetushallitus, ja sen toteutti asiantuntijayhteisö KPMG Oy Ab.

2 Osaamisen ennakointifoorumin (OEF) ja ennakointiryhmien tehtävät: <https://www.oph.fi/fi/palvelut/osaamisen-ennakointifoorumi-oeff>

3 Valtion liikuntaneuvosto, 2020

TIIVISTELMÄ

Tässä julkaisussa on raportoitu liikunta-alan osaamistarpeita ennakoineen ryhmän tuottamat tulokset. Liikunta-alan ennakointiryhmän työskentely perustuu VOSE-prosessin mukaisesti asetettuihin tavoitteisiin ja teemoihin. Tuloksia tarkasteltaessa on syytä huomioida, että ne eivät ole Opetushallituksen kannanotto, vaan liikunta-alan ennakointiryhmän työskentelyn tulos.

Opetushallituksen alakohtaiset ennakointihankkeet tuottavat tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista valitulla alalla. Tuotettua ennakointitietoa voidaan hyödyntää ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistojen sisältöjen ja rakenteiden kehittämisessä sekä ennakointialan yritysten, toimijoiden ja työntekijöiden tietotarpeisiin. Osaamistarpeiden ennakoinnin toimintamalli sisältää ennakoitavan alan rajaamisen, alan tulevaisuuden osaamistarpeisiin vaikuttavien keskeisten muutostekijöiden määrittelyn, osaamistarpeiden ja koulutuksen kehittämisehdotusten laatimisen ja ennakointityön raportoinnin sekä tiedon levittämisen.

Ennakointityössä hyödynnettiin niin sanottua VOSE-mallia, joka on kehitetty Opetushallituksessa Euroopan sosiaalirahaston tuella. Liikunta-alan tulevaisuuden osaamistarpeita työstettiin ennakointiryhmän yhteisissä työpajoissa. Ennakointiryhmään kutsutut asiantuntijat edustivat koulutusorganisaatioita, opiskelijoita, työnantaja-, työntekijä- ja toimialajärjestöjä, liikunta-alan palveluntuottajia ja läheisiä sidosryhmiä sekä liikunta-alan tutkimusorganisaatioita.

Liikunta-alan ennakointi rajattiin koskemaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa. Liikunnan toimialan kytkeytyminen tiiviimmin osaksi kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin laajaa kokonaisuutta mahdollistaa monitoimijaisten hyvinvointia tuottavien palveluketjujen rakentamisen. Terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat haasteet, kuten terveyden ja hyvinvoinnin polarisointumisen sekä väestön ikääntyminen, lisäävät liikunnan ammattiosaamisen tarvetta ja synnyttävät toimialalle uudenlaisia tehtäviä. Liikunnan ammattilaisten keskeisenä roolina on luoda mahdollisuuksia fyysiselle aktiivisuudelle, helpottaa liikuntapalvelujen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta sekä tuottaa liikunnan keinoin arvoa hyvinvoinnin palveluketjuihin.

Ennakointiryhmä tunnisti liikunta-alan tulevaisuuteen vaikuttavia muutostekijöitä, joilla on vaikutus tulevaisuuden osaamis- ja tehtävärakenteisiin. Tarkasteltava aikajänne oli 10–15 vuotta. Valittuja muutostekijöitä olivat kansantalouden kestävyysvaje, digitalisaatio ja teknologian kehitys, monialaisen osaamisen tarpeen kasvu, kaupungistuminen, ilmastonmuutos ja kestävä kehitys, polarisaatio ja eriarvoistumisen kasvu sekä fyysisen aktiivisuuden väheneminen. Näihin kehitystrendeihin voidaan varautua muun muassa huomioimalla yhdyskuntasuunnittelussa aktiivista elämäntapaa edistävien ratkaisujen mahdollisuuksia sekä lisäämällä hyvinvoinnin toimijoiden välisiä yhteistyökäytäntöjä. Läheisimmin yhteistyötä arvioitiin lisättävän sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Ennakointiryhmän keskusteluissa tunnistettiin yhteistyön tarpeita myös muiden toimialojen, kuten kaupunkisuunnittelun ja digitaalisia ratkaisuja edistävien toimialojen, kanssa.

Ennakointiryhmä ideoi alan tulevaisuuden tehtäviä ja tehtäväkohtaisia osaamisia. Yhteistyön tiivistyminen sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa lisää liikunta-alan ammattilaisten tarvetta ymmärtää hyvinvoinnin osatekijöitä nykyistä laajemmin. Lisäksi ennakointiryhmä tunnisti digitalisaation näkyvän liikunta-alan ammattiteissa vaateena ymmärtää erityisesti

informaation käsittelyä, viestintäkanavien toimintaa ja liikuntapalvelujen vaikuttavuuden mittaamisen mahdollisuuksia entistä syvemmin. Teknologisten ratkaisujen kehityksestä ja digitaalisten palvelujen lisääntymisestä huolimatta liikunta-alan nähtiin pysyvän tulevaisuudessakin ennen kaikkea vuorovaikutustyönä, jota sähköiset viestintäkanavat ja kehittyvän teknologian mahdollisuudet tukevat. Keskeisinä liikunta-alan osaamistarpeina tulevaisuudessa nähtiin teknologia- ja digitalisaatio-osaaminen, laaja-alainen hyvinvointiymmärrys, tiedon käsittely ja hyödyntäminen sekä liikunta-alan toimintojen vaikutusten ja riippuvuussuhteiden ymmärtämiseen perustuva prosessiosaaminen. Liikunta-alan tulevaisuuden tehtävien nähtiin kuitenkin muuttuvan perustaltaan vain vähän. Työn näkökulman laajentuminen kokonaisvaltaisen hyvinvointiymmärryksen suuntaan ja digitaalisten ratkaisujen käyttöönotto muuttavat jonkin verran liikunta-alan työn painopisteitä ja työn tekemisen tapoja.

Ennakointiryhmä arvioi liikunta-alan koulutuksen muutostarpeita. Merkittävimpinä muutostarpeina nähtiin työelämäyhteistyön vahvistaminen ja liikunta-alan ammateissa tarvittavien liikunnan perustaitojen opettamisen nykyistä tarkempi huomiointi. Lisäksi ennakointiryhmä näki liiketaloudellisten taitojen ja yrittäjäosaamisen opettamisen olevan tärkeää. Kaikessa koulutuksessa nähtiin tärkeänä huolehtia keskinäisen vuorovaikutuksen ja digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen tasapainosta.

Ennakointiryhmä ideoi koulutuksen kehittämissuhteita tunnistettuihin osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Tulevaisuuden liikunta-alan osaamista voidaan tukea korostamalla liikunta-alan koulutuksen opetussisällöissä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitetta. Lisäksi ennakointiryhmä näki tärkeänä, että työelämätaitojen ja yrittäjäosaamisen perusteet kuuluisivat opetussisältöihin pakollisina osina. Digitaalisten palvelujen sekä liikunta- ja hyvinvointiteknologian hyödyntäminen tulisi integroida kaikkeen opetukseen. Lisäksi työelämäyhteistyötä tulisi lisätä verkostotyöskentelyn taitojen käytännönläheisen opettamisen mahdollistamiseksi. Ennakointiryhmän tuottamien koulutuksen kehittämissuhteiden tavoitteena on vastata liikunta-alan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja yhteiskunnallisesti merkittäviin hyvinvoinnin haasteisiin. Alan koulutusta kehittämällä liikunta-ala säilyttää vetovoimaisen aseman tulevaisuuden työmarkkinoilla ja alan merkitys terveyttä ja hyvinvointia edistävässä yhteiskunnassa kehittyä edelleen.

ABSTRACT

This report contains the findings of the working group that anticipated competence and skills needs in the sports and physical activity sector. The anticipation group for the sports and physical activity sector based its work on objectives and themes selected in keeping with the VOSE process. When looking at the findings, it should be noted that, rather than being the opinion of the Finnish National Agency for Education, they result from the work of the anticipation group.

The Finnish National Agency for Education's sectoral anticipation projects produce information on future competence needs in a selected sector. This information can be used to develop the contents and structures of education and training provided by vocational institutions, universities of applied sciences and universities and to meet the information needs of companies, stakeholders and employees. The operating model for anticipating competence needs consists of narrowing down the sector to be examined, defining the key drivers of change that will affect competence needs in the sector, preparing proposals for developing the competence needs and the education, reporting on the anticipation work and disseminating information.

The so-called VOSE model, developed by the Finnish National Agency for Education with support from the European Social Fund, was used in the anticipation work. The anticipation group worked on the future competence needs of the sports and physical activity sector at its joint workshops. The experts invited to the anticipation group represented education and training organisations, students, the employer, employee and professional organisations, service providers in the sports sector, close stakeholders, and research organisations in the sector.

The anticipation concerning the sports and physical activity sector was limited to apply to sports and physical activity that promote health and wellbeing. Closer integration of the sector into the wide field of holistic wellbeing makes it possible to build multiple-actor service chains that produce wellbeing. Challenges threatening health and wellbeing, such as the polarisation of health and wellbeing and the ageing of the population, increase the need for professional competence in sports and physical activity and create new tasks in the sector. The main role of the professionals of the sector is to create opportunities for physical activity, facilitate the accessibility and equality of sports and physical activity services, and produce value to wellbeing service chains by means of sports and physical activity.

The anticipation group identified drivers of change that will affect the sector and have an impact on the competence and task structures. The time span examined was 10-15 years. The selected drivers of change included the sustainability gap in the national economy, digitalisation and technological development, the increasing need for multidisciplinary competence, urbanisation, climate change and sustainable development, polarisation and increasing inequality, and the decline in physical activity. It is possible to be prepared for these development trends, for example, by taking into account the opportunities provided by solutions that promote an active way of life in urban planning and by increasing the cooperation practices between actors in the field of wellbeing. It was estimated that close collaboration would most be increased with social welfare and health care. In the discussions of the anticipation group, needs for cooperation with other sectors, such as urban planning and sectors promoting digital solutions, were also identified.

The anticipation group came up with ideas for future tasks and task-specific competences and skills in the sector. Closer cooperation with social welfare and health care will increase the need for the professionals of the sports and physical activity sector to have a wider understanding of factors that contribute to well-being. In addition, the anticipation group recognised the impact of digitalisation in the professions of the sector especially as a requirement for a deeper understanding of information processing, the operation of communication channels and opportunities to measure the effectiveness of sports and physical activity services. Despite the development of technological solutions and the increase in digital services, it was seen that work in the sports and physical activity sector will continue to be based above all on interaction; however, it will be supported by electronic communication channels and the opportunities provided by technological development. As key competence needs in the sector, the anticipation group saw technological and digitalisation competence, a broad-based understanding of wellbeing, the processing and use of data, and process competence based on understanding the impacts and interdependencies of activities in the sports and physical activity sector. However, the group was of the view that the basis of the tasks in the sector will change only slightly in the future. As the perspective in the work will widen towards a holistic understanding of wellbeing and digital solutions will be implemented, the focus areas and ways of working in the sports and physical activity sector will change to some extent.

The anticipation group estimated the needs for change in the education and training provided in the sector. As the most important ones, the group saw enhancing cooperation with the world of work and paying more detailed attention to teaching the basic sports skills required in the professions of the sector. In addition, the group saw teaching business skills and entrepreneurial competence as important. It also considered it important to ensure a balance between mutual interaction and the use of digital opportunities in all education and training.

The anticipation group came up with proposals for developing the education and training to meet the identified competence needs. In the future, competence in the sports and physical activity sector can be supported by emphasising the objective to promote health and wellbeing in the teaching content of the education and training provided. Furthermore, the group considered it important to make working life skills and entrepreneurial competence compulsory parts of the teaching content. The use of digital services and sports and wellbeing technology should be integrated into all teaching. Cooperation with the world of work should also be increased to enable a practical approach in the teaching of networking skills. The anticipation group's proposals for the development of the education and training are aimed at responding to the changes taking place in the operating environment of sports and physical activity and to societally important wellbeing challenges. By developing the education and training provided in the sector, the sports and physical activity sector will retain its attractive position in the future labour market, and its important role in society that promotes health and wellbeing will continue to strengthen.

1 OSAAMISTARPEIDEN ENNAKOINTIPROSESSI

Liikunta-alan osaamistarpeiden ennakointi alkoi joulukuussa 2019 ja päättyi marraskuussa 2020. Ennakointiprosessin päävaiheet olivat seuraavat: koko prosessin alkusuunnittelu, ennakkokysely osallistujille, kolme ennakointityöpajaa, päävaiheiden välillä järjestettävät tulos- ja suunnittelukokoukset, päätöskokous sekä loppuraportin laatiminen prosessin kulusta ja sen tuloksista.

Ennakointiprosessia johti Opetushallituksen koolle kutsuma projektiryhmä, joka kokoontui hankkeen aikana yhteensä viisi kertaa.

1.1 Ennakointiprosessin käynnistäminen

Liikunta-alan ennakointiprosessi käynnistyi projektiryhmän aloituskokouksella 3.12.2019. Aloituskokouksessa käytiin läpi ennakointiprosessi, hankkeen käytännön järjestelyt ja projektiryhmän työskentelylle asettamat toiveet ja odotukset.

Projektiryhmän näkemyksen mukaan liikuntaa tulee ennakointihankkeessa tarkastella laajasti ja miettiä yhteyksiä sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä muuhun yhteiskunnalliseen kehitykseen. Ennakointityön aikajänteeksi sovittiin 10–15 vuotta tulevaisuuteen.

Projektiryhmä määritteli ennakointityön keskittyvän terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan. Työssä sovittiin huomioitavan mm. ikäspesifisti toteutettava liikunta, työtä ja toimintakykyä edistävä liikunta, erityisryhmien liikunta ja osallisuutta edistävä liikunta. Valmennuksen ja urheilun osaamispolkujen todettiin olevan selkeitä, joten huippu-urheilu ja valmennus rajattiin ennakointityön ulkopuolelle. Lisäksi päätettiin, että fysioterapia ei kuulu työn kohdennukseen.

1.2 Ennakointiryhmän työskentely

Ennakkoinnin varsinaista työskentelyä ja sisällöntuotantoa varten perustettiin ennakointiryhmä, johon kutsuttiin edustajia järjestöistä, yrityksistä, ammattiliitoista, julkisyhteisöistä, tutkimuslaitoksista sekä alan koulutusta tarjoavista oppilaitoksista (urheiluopistoista, ammatikorkeakouluista ja yliopistoista). Ryhmän kokoonpano on esitetty raportin liitteessä A.

Ennen työpajoja ryhmälle lähetettiin ennakkokysely, jonka tuloksia hyödynnettiin työpajatyöskentelyissä.

Esitetyt kysymykset olivat:

- Mitkä muutostekijät vaikuttavat mielestäsi vahvimmin liikunta-alaan? Nimeä kolme ja määrittele, miten ne vaikuttavat liikunta-alaan.
- Mitä uutta osaamista toimialanne ja organisaationne tulee tarvitsemaan 10–15 vuoden aikajänteellä?
- Mikä on ydinsanoma, jonka haluaisit välittää opetusalan eri tahoille, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta?

Ryhmä kokoontui ensimmäiseen ennakointityöpajaan Helsinkiin 29.1.2020. Työpajan alussa ryhmälle esiteltiin hankkeen eteneminen, tavoitteet ja työskentelytavat. Työpajassa osallistujat tunnistivat liikunta-alan toimintaympäristön kannalta keskeisimpiä muutostekijöitä, valitsivat niistä olennaisimmat ja tarkensivat jatkotyöskentelyyn valittuja muutostekijöitä.

Työpajan seuraavassa vaiheessa osallistujat kuvasivat keskeiset liikunta-alan tulevaisuuden asiakasryhmät sekä liikkujien tarpeet ja niiden vaikutukset liikunta-alaan. Lisäksi ryhmä keskusteli työpajassa toimialoista, joiden kanssa liikunta-alan toimijat tekevät yhteistyötä.

Toinen ennakointityöpaja oli aikataulutettu maaliskuulle 2020. Suomi siirtyi kuitenkin poikkeusolosuhteisiin koronapandemian aiheuttamien varotoimien ja rajoitusten vuoksi. Koronakriisin vuoksi projektiryhmä päätti peruuttaa suunnitellun työpajan ja teki tilannearvion ennakointityön jatkamisen edellytyksistä.

Projektiryhmän yhteisen arvion mukaan työpajojen toteuttaminen ei onnistunut suunnitellusti koronakriisin vuoksi. Poikkeustilan aiheuttamat työn uudelleenjärjestelyt, ml. nopeasti käynnistyneet yhteistoimintamenettelyt ja toimipaikkojen sulkemiset, koskivat suurta osaa ennakointityöhön osallistujista. Projektiryhmä arvioi akuutin poikkeustilan lisäävän suuresti osallistujien työkuormitusta. Lisäksi selviytymisen epidemian aiheuttamasta taloudellisesta ja toiminnallisesta kriisistä nähtiin olevan etusijalla ennakointityön jatkamiseen nähden.

Projektiryhmä päätti, että ennakointityö asetettaisiin väliaikaisesti tauolle ja jäljellä olevat työpajat siirrettäisiin syksyyn. Epidemian akuuttivaiheen arvioitiin olevan ohitettu syksyyn mennessä, ja kriisitilanteen opit ja uudet toimintamallit pystyttäisiin hyödyntämään myös ennakointityöpajojen tuotoksissa. Projektiryhmä ennakoiki kokouksessaan epidemian pakottavan organisaatioita kehittämään vaihtoehtoisia toimintamalleja, joista voisi olla hyötyä myös liikunta-alan osaamisen ennakointihankkeen tuloksia kootessa myöhemmin syksyllä 2020. Kriisitilanteen arvioitiin todennäköisesti muuttavan palveluketjuja ja moniammatillista näkökulmaa, jolloin esiin saattaisi nousta myös uusia osaamistarpeita, joita ei vielä korostetusti ennen epidemiaa ollut nähty. Projektiryhmä evästi työpajojen suunnittelijoita pohtimaan työpajojen järjestämiselle kevyempiä keinoja tarvittavan ennakointitiedon kokoamiseksi.

Kesän aikana koronatilanne rauhoittui, ja myös ennakointityötä päästiin jatkamaan. Toisen ennakointityöpajan tavoitteeksi oli asetettu liikunta-alan osaamistarpeiden ja tulevaisuuden tehtävien tunnistaminen. Työpajan teemat päätettiin käsitellä etäyhteyksillä ja useammassa osakokonaisuudessa. Kesäkuussa ennakointiryhmän sähköiseen työtilaan tallennettiin luvunvinkkejä ja tietoa käynnissä olevista liikunta-alan työelämää ja osaamista kehittävästä hankkeista, joihin osallistujia kannustettiin tutustumaan sekä tuomaan materiaalin herättämiä ajatuksia ennakointiryhmän tietoon. Julkaisujen lisäksi sähköiseen työtilaan ladattiin noin 45 minuutin mittainen webinaaritalenne, jossa KPMG:n asiantuntijat Jussi Nikander ja Valtteri Länsimies käsittelivät tulevaisuuden työelämää ja tunnistettavia osaamisen kehittämisen tarpeita liikunta-alalla.

Varsinainen työpajatyöskentely toteutettiin Teams-verkkokokousten muodossa. Osallistujat jaettiin pienryhmiin, joita ohjeistettiin muodostamaan näkemyksensä osaamisen ennakointin kysymyksiin. Fasilitaattorit tukivat ryhmiä osallistamalla pienryhmien kokouksiin ja ohjeistivat pienryhmät toimimaan yhdenmukaisesti. Työstämisen tueksi osallistujat pystyivät hyödyntämään sähköiseen työtilaan tallennettuja materiaaleja ja ensimmäisen työpajan tuloksia. Yhteisen kokoontumisen lisäksi pienryhmät täydensivät tuotostaan sähköpostitse.

Pienryhmät esittelivät pohdintansa tulokset ennakointiryhmän yhteisessä verkkokokouksessa 27.8.2020.

Kolmas ennakointityöpaja toteutettiin Teams-verkkotyöpajana 29.9.2020. Työpajassa kerrattiin ennakointiryhmän tunnistamat liikunta-alan muutostarpeet sekä tulevaisuuden osaamistarpeet ja tehtävät, joiden perusteella muodostettiin ennakointiryhmän käsitys liikunta-alan koulutuksen muutostarpeista. Ennakointiryhmän pohdintojen tulokset kiteytettiin liikunta-alan koulutukseen liittyviksi toimenpidesuosituksiksi.

1.3 Projektin etenemisen seuranta

Ennen toista ja kolmatta työpajaa edelsi projektiryhmän tulos- ja suunnittelukokous, jossa käytiin läpi toteutuneen työpajan tulokset sekä suunniteltiin seuraavaa työpajaa ja loppuraporttia. Ensimmäinen tulos- ja suunnittelukokous järjestettiin 26.2.2020. Koronaepidemiasta johtuvan poikkeustilan vuoksi projektiryhmä kokoontui suunnittelemaan hankkeen etenemistä 18.3. ja 5.6. Lisäksi projektiryhmä seurasi epidemiatilanteen etenemistä ja sen vaikutuksia ennakointihankkeeseen aktiivisella viestinvaihdolla sähköisessä työtilassa. Toisen työpajan jälkeen järjestettiin toinen tulos- ja suunnittelukokous 9.9.2020. Päätöskokous pidettiin 20.11.2020.

Liikunta-alan osaamistarpeiden ennakointiprosessin lopputuloksena syntyi tämä julkaisu.

2 LIIKUNTA-ALAN MUUTTUV TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Ennen ensimmäistä työpajaa ennakkointiryhmää pyydettiin vastaamaan ennakkokyselyyn, jossa vastaajat arvioivat liikunta-alan osaamistarpeisiin vaikuttavia muutostekijöitä. Ennakkokyselyn ja kirjallisuuslähteistä tunnistettujen muutostekijöiden käsittelyä jatkettiin työpajatyöskentelyssä. Muutostekijöillä tarkoitettiin tässä yhteydessä merkittäviä asioita tai tekijöitä, jotka voivat käynnistää jonkin tapahtumaketjun tai yksittäisen ison tapahtuman ennakoitavalla aikavälillä ja antaa sille kehityssuunnan. Ennakkotehtävässä tunnistetut muutostekijät ja niiden vaikutukset liikunta-alaan on esitetty liitteessä B.

2.1 Liikunta-alan muutostekijät

Yleistäen voidaan todeta, ettei toimialojen muutoksia ilmentäviä muutoksia voida erottaa yhteiskuntakehityksen laajemmista ilmiöistä. Yleinen yhteiskuntakehitys ja megatrendit vaikuttavat siten myös liikunta-alaan, ja monet liikunta-alaan vaikuttavat muutostekijät nivoutuvat yhdyskuntarakenteiden muutokseen ja eri väestöryhmille ominaisiin liikkumisen tapoihin. Liikunta-alan työuranäkymiä ja koulutustarpeita ennakoitaessa on kuitenkin olennaista ymmärtää, miltä osin yhteiskuntakehityksen trendit tulevat todennäköisesti vaikuttamaan ihmisten liikunnallisiin tarpeisiin ja hyvinvointiin.

Kaupungistuminen

Väestön keskittyminen suuriin kaupunkikeskuksiin muodostaa liikunta-alan näkökulmasta merkittäviä uhkakuvia ihmisten hyvinvoinnille. Kaupungistumisella on taipumus rajoittaa fyysistä aktiivisuutta ja edistää epäterveellisiä ruokailutottumuksia¹. Kaupunkeihin keskittyneen elinpiirin aiheuttama luontosuhteen katoaminen ja huonontuva ilmanlaatu kaventavat ulkoliikunnan mahdollisuuksia. Samalla kaupunkien liikuntapalvelut ylikuormittuvat ja maaseudun liikuntapalveluiden tarjonta vähenee. Maaseudun väestön arkiliikunta ja liikunnan harrastaminen vähenevät entisestään palvelujen karatessa yhä kauemmas. Toisaalta taas hyvin suunniteltu ja toteutettu kaupunkiympäristö lisää liikuntaolosuhteiden saavutettavuutta. Kaupungistumisen myötä monimuotoisten viheralueiden merkitys yhteisöllisinä liikuntapaikkoina korostuu, ja ihmisten fyysinen toimintakyky paranee monipuolisten ja helposti saavutettavien harrastus- ja ulkoilumahdollisuuksien myötä.²

Digitalisaatio ja teknologian kehitys

Digitalisaation ja teknologian kehityksen nähdään muuttavan ihmisen suhdetta liikuntaan. Teknologinen kehitys on vähentänyt ihmisten tarvetta liikkua niin arjessa kuin työssä palveluiden ollessa saatavissa digitaalisesti. Elämyksiä haetaan liikkumisen ja liikunnan sijaan fyysisesti passiivisista toiminnoista, kuten sosiaalisen median seuraamisesta. Etätöiden lisääntyminen vähentää arkiliikkumista ja epäsäännölliset työajat vaikeuttavat liikunnan harrastamista. Toisaalta informaatioteknologia nivoutuu entistäkin voimakkaammin osaksi

1 Bulletin of the World Health Organization, 2010

2 Valtion liikuntaneuvosto, 2019

hyvinvoinnin seurantaa ja edistämistä. Teknologian innovaatiot, kuten liikunta-apuvälineet ja puettava teknologia, nopeuttavat ja tehostavat liikunta-alan palvelutoimintaa.³ Palvelujen digitaalinen saavutettavuus mahdollistaa myös uusien liikunnan muotojen syntyminen ja kasvun, esimerkiksi etäliikunnanohjauksen lisääntyessä ryhmäliikuntaan osallistuminen helpottuu myös syrjäseuduilla tai omassa kodissa.⁴ Sosiaalinen media ja virtuaaliset kommunikaatiokanavat tarjoavat vaihtoehtoja kasvokkain tapahtuville vuorovaikutustilanteille, mutta samalla asettavat paineita jatkuvalle läsnäololle ja tavoitettavuudelle.⁵ Yksi olennaisesti liikunta-alaa muuttavista tekijöistä on elektronisen urheilun voimakas kasvu, jonka arvioidaan jatkuvan edelleen myös lähivuosina.⁶

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys

Luonnonvarojen riittävyys huolettaa monia. Ilmastonmuutos pakottaa miettimään vaihtoehtoja liikuntamuodoille ja niiden harjoittamiselle, ja kaikessa toiminnassa tulee huomioida ympäristövastuullisuus. Esimerkiksi talviolosuhteita vaativien liikuntatapahtumien järjestämisestä tulee aiempaa työläämpää.⁷ Samalla luontoon liittyvän liikunnan arvostuksen uskotaan kasvavan kestävä kehityksen ja ekologisen ajattelutavan myötä⁸. Leudontuvalla ilmastolla voidaan nähdä olevan ulkoilua lisääviä vaikutuksia, mutta samalla myös lisääntyvät sateet ja sään ääri-ilmiöt vaikeuttavat ulkona liikkumista. Tällöin myös talviliikuntalajien harrastamisen mahdollisuudet kaventuvat eteläisimmässä Suomessa⁹.

Hyvinvointitietoisuuden lisääntyminen

Suomen Olympiakomitean¹⁰ ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätöön¹¹ mukaan ihmiset ovat entistä kiinnostuneempia omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Aikuisten liikkujien odotukset urheiluseuroja ja palveluntuottajia kohtaan kasvavat, mikä asettaa etenkin urheiluseuroille paineita toiminnan ammattimaistamiseen. Hyvinvoinnin ja terveyden arvostus kiihdyttää terveyttä edistävien liikuntatuotteiden ja palvelujen kehittämistä. Samalla mm. henkilökohtaisen valmentajan palvelujen ja lisensoitujen liikuntatuotteiden kysyntä vahvistuu, mikä edistää liikunta-alan markkinoiden kasvua.

Liikunta-alan kaupallistuminen

Yhä useammat valmentajat ja liikunnanohjaajat toimivat nykyisin toiminimellä, joiden kautta he hoitavat valmennus- ja ohjaustehtäviä seuroissa, yrityksissä sekä kunnissa. Henkilökohtaisten valmentajien kysyntä on myös kasvanut voimakkaasti kuntoilijoiden keskuudessa.¹² Kilpailu kuluttajista ja liikunnan harrastajista tulee kovenemaan tulevaisuudessa, mikä näkyy uusien palveluiden ja tuotteiden tarjonnan kasvuna sekä liikunnan ja urheilun viihteellisyyden lisääntymisenä.¹³

3 Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

4 Valtion liikuntaneuvosto, 2019

5 Kauravaara, K., 2018

6 Nielsen Sports, 2018

7 Kauravaara, K., 2018

8 Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

9 Valtion liikuntaneuvosto, 2019

10 Kauravaara, K., 2018

11 Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

12 Diges ry, Liikunta-alan yrittäjyyden kehittämisstrategia 2020

13 Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

Kansainvälistyminen

Kansainvälistymisen ja maahanmuuton myötä myös suomalainen kulttuuriympäristö monimuotoistuu¹⁴. Globalisaatio kasvattaa väestön kulttuurista kirjoa, minkä voidaan nähdä vaikuttavan osaltaan myös liikunta-alaan.

Kansainvälistyminen näkyy liikunta-alalla toisaalta erilaisten liikuntatuotteiden ja -trendien kirjon lisääntymisenä sekä toisaalta kulttuurin monimuotoistumisena. Kulttuurien yhteensovittaminen on haaste tasavertaiselle osallistumiselle, mutta luo myös mahdollisuuksia uusien lajien ja liikuntamuotojen kasvuille. Kansainvälisyyden ymmärtämisestä ja kielitaidosta onkin tullut tärkeitä liikunnan ammattilaisten osaamisvaatimuksia. Menestyvien liikuntatuotteiden luomisessa monialaisen yhteistyön ja kansainvälisen markkinoinnin osaaminen ovat tärkeitä kilpailuvaltteja.¹⁵ Kansainvälistyvä toimintaympäristö laajentaa myös liikunnan saavutettavuutta, ja liikuntamatkailun odotetaan kasvavan tulevaisuudessa¹⁶.

Taloudellinen polarisaatio

Sosioekonomisten tekijöiden on havaittu vaikuttavan ihmisten terveystyötyymiseen¹⁷. Hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat liikkuvat heikommassa asemassa olevia enemmän sekä vapaa-ajalla että työmatkoilla¹⁸ ja käyttävät myös vähäosaisia enemmän rahaa liikuntapalveluiden ja -välineiden hankintaan¹⁹.

Fyysisen aktiivisuuden polarisaatio

Riittämättömän liikkumisen vaikutukset ymmärretään niin yksilö- kuin väestötasollakin, ja fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi on ponnisteltu kaikilla hallinnonaloilla. Eri väestöryhmien välinen eriarvoistuminen myös fyysisen aktiivisuuden osalta kuitenkin syvenee. Epäterveelliset elintavat kasautuvat samoille henkilöille, ja samalla tietoisuuden lisääntyminen liikunnan terveysvaikutuksista saa ennestään fyysisesti aktiiviset liikkumaan entistä enemmän.²⁰ Osa väestöstä harrastaa liikuntaa säännöllisesti osan jättäessä liikunnan harrastamisen kokonaan. Arki- ja hyötyliikunnan merkittävä väheneminen on väestöä laajasti koskettava huolenaihe.²¹

Väestön ikääntyminen

Väestörakenteen muutos määrittää Suomen elinvoimaisuutta tulevaisuudessa. Liikunta- ja kuntoutusalan haasteena voidaan nähdä ikääntyvän väestön määrän kasvu ja ikääntyneiden toimintakyvyn säilyttäminen sekä työikäisen väestön työkyvyn säilyttäminen²².

Vaikka ikääntyneen väestön osuus kasvaa lähitulevaisuudessa merkittävästi, ovat monet ikääntyneet yhä parempikuntoisia ja myös harrastavat liikuntaa aktiivisesti. Toisaalta, vaikka

¹⁴ Opetushallitus, 2018

¹⁵ Viitasaari, 2015

¹⁶ Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

¹⁷ Valtion liikuntaneuvosto, 2014

¹⁸ Borodulin, Jallinoja & Koivusalo; 2016

¹⁹ Vehmas, Kontsas, Koskinen, Kämppi & Puronaho, 2005

²⁰ Valtion liikuntaneuvosto, 2019

²¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016

²² Hakala, Tahvanainen & Virtanen, 2012

osa vanhuksista on parempikuntoisia, osa kotona asuvista ikääntyneistä on toimintakyvyllään yhä huonompikuntoisia, mikä on riski myös elämänlaadun heikkenemiselle. Vanhuksille suunnattujen liikuntapalveluiden tarve kasvaa väestön ikääntyessä, ja jo nyt vanhusväestölle kohdennettuja liikuntapalveluita on tarjolla aiempaa enemmän. Tavoitettavuuden lisäämiseksi kehitetään jatkuvasti myös uusia innovatiivisia palveluja.²³

Yksilöllistyminen

Yksilöiden ja yhteiskunnan suhde on muuttunut, ja muutos jatkuu edelleen. Oikeuksistaan tietoiset kansalaiset odottavat yksilöllisiä ja joustavia palveluita sekä valinnan mahdollisuuksia tarjoavia liikkumisen olosuhteita ja palveluita.²⁴ Yksilölliset palvelut vahvistavat ihmisten identiteettiä ja elämäntapaa. Yksilön lähtökohtiin ja tarpeisiin perehtyminen on kuitenkin kallista ja aikaa vievää, eikä esimerkiksi urheiluseuroilla ole välttämättä mahdollisuuksia räätälöidä liikuntapalveluita yksilöllisiin toiveisiin sopivaksi.²⁵

Liikunta ennaltaehkäisevänä hoitokeinona

Liikunnalla on keskeinen terveyttä edistävä merkitys. Samalla liikunta nähdään toimintakykyä uhkaavien tai heikentävien sairauksien ennaltaehkäisijänä ja hoitokeinona. Liikuntaa voidaan käyttää työvälineenä työurien pidentämisessä ja terveyden edistämisessä. Työterveyshuollolla on mahdollisuus tunnistaa vähän liikkuvia ja ohjata heitä liikuntapalveluiden piiriin.²⁶

2.2 Olennaisimmat muutostekijät

Ennakointiryhmä arvioi kirjallisuuslähteiden perusteella tunnistettujen muutostekijöiden merkittävyyttä liikunta-alalla. Ryhmä totesi tunnistettujen muutostekijöiden olevan olennaisia liikunta-alaan vaikuttavia tekijöitä, jotka nivoutuvat osin toisiinsa. Tunnistettuja muutostekijöitä mukailleen ryhmä määritteli liikunta-alan olennaisimmiksi muutostekijöiksi seuraavat:

- kansantalouden kestävyysvaje
- digitalisaatio ja teknologian kehitys
- monialaisen osaamisen tarpeen kasvu
- kaupungistuminen
- ilmastonmuutos ja kestävä kehitys
- polarisaatio ja eriarvoistumisen kasvu
- fyysisen aktiivisuuden väheneminen.

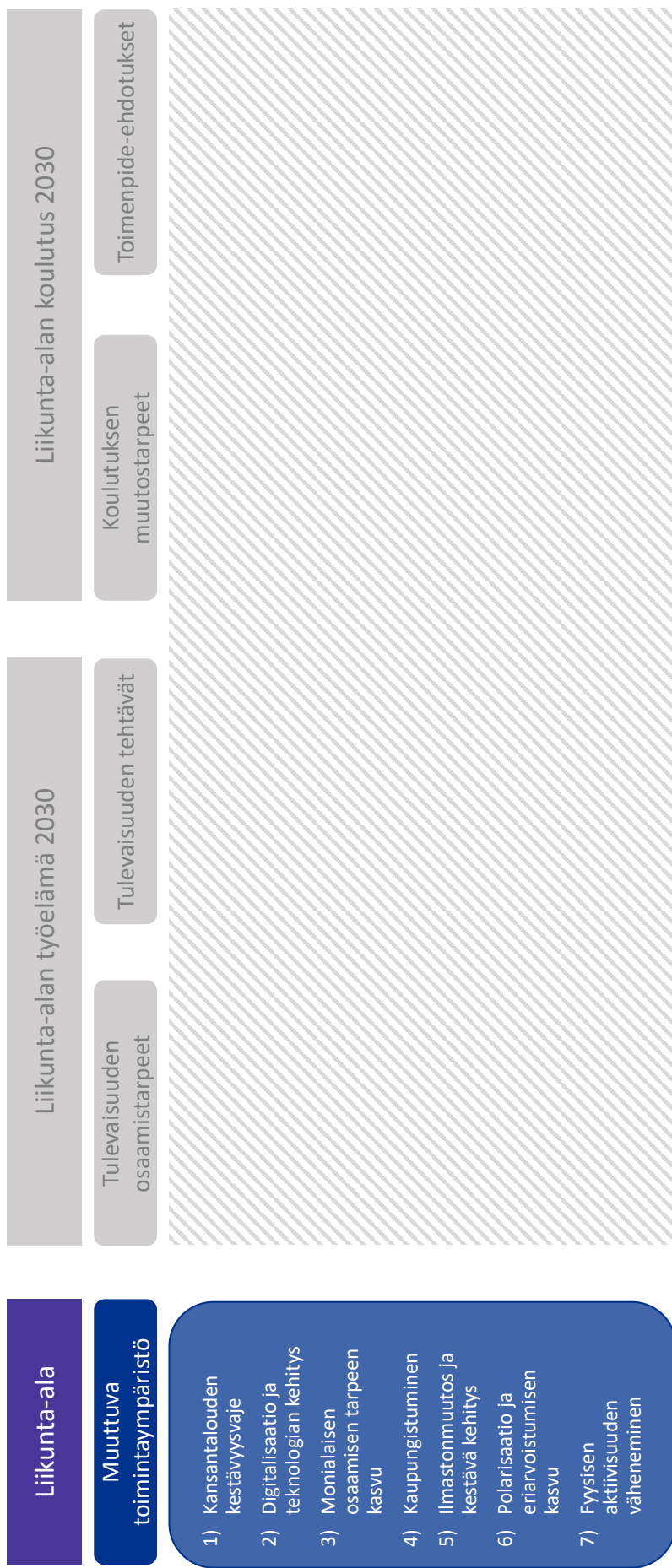
Liikunta-alan muuttuvan toimintaympäristön olennaisimmat muutostekijät on esitetty kuviossa 1.

23 Valtion liikuntaneuvosto, 2019

24 Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007

25 Kauravaara, K., 2018

26 Valtion liikuntaneuvosto, 2012

KUVIO 1. LIIKUNTA-ALAN MUUTTUVAN TOIMINTAYMPÄRISTÖN OLENNAISIMMAT MUUTOSTEKIJÄT.

Kansantalouden kestävyysvajeen tunnistettiin liittyvän suurelta osin väestön ikääntymiseen. Huoltosuhteen heikkeneminen ja taloudellinen polarisaatio haastavat liikunta-alan varmistamaan palveluiden ja tuotteiden saatavuuden tasavertaisesti kaikille väestöryhmille sekä tuottamaan liikuntapalvelut entistä taloudellisemmin ja tehokkaammin.

Digitalisaation ja teknologian kehityksen koettiin nivoutuvan myös perinteisesti työvoimaintensiivisen liikunta-alan arkeen. Etäyhteyksin toteutettavan liikunnanohjauksen, puettavan teknologian ja e-urheilun voimakas kasvu muuttavat liikunta-alan toimintaympäristöä ja tarjoavat perinteisten liikuntalajien rinnalle uusia liikkumisen vaihtoehtoja, mittaamisen mahdollisuuksia ja liikunnan seurannan edellytyksiä sekä synnyttävät tarvetta uudelle liiketoiminnalle.

Monialaisen osaamisen tarve kasvaa ihmisten terveystietoisuuden lisääntyessä ja hyvinvointialan palvelurakenteiden uudistuessa. Liikunta sulautuu vahvemmin etenkin terveydenhuollon tehtäviin. Ennakointiryhmä näki liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden käsitteiden siirtyvän kohti kokonaisvaltaista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Moniammatillisessa kontekstissa liikunnan itseisarvollinen rooli vähenee ja välineellisen arvon merkitys korostuu. Monialaisuuden lisääntymisen myötä liikunta-alan ammattilaisten tulee tunnistaa yhteistyömuotoja paitsi terveydenhuollon myös muiden toimialojen välillä.

Kaupungistumisen myötä liikunnan palvelutarjonta keskittyy suuriin asutuskeskuksiin ja harvaan asuttujen alueiden liikuntapalvelut vähenevät. Kaupungistumisen myötä hyötyliikunnan merkitys ihmisten arjessa vähenee ja luontosuhde muuttuu, mikä kiihdyttää ohjatun liikunnan kysyntää ja urbaaniin toimintaympäristöön soveltuvien uusien liikuntalajien kehittämistä.

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys nähdään sekä liikunta-alaa edistävänä että uhkaavana muutostekijänä. Kaupungistumisen myötä ihmisten luontosuhde muuttuu. Vaikka yhä useamman elinpiiri keskittyy entistä enemmän kaupunkiin, osa ihmisistä kokee puhtaan ja koskemattoman luonnon aiempaa läheisempänä. Tietoisuus kaupungistumisesta aiheuttaa huolta ilmastonmuutoksesta. Palveluiden keskittyessä kaupunkiympäristöihin myös maantieteellinen eriarvoisuus lisääntyy, ja yhdyskuntasuunnittelussa onkin huomioitava tietoisesti aktiivista elämäntapaa edistävät ratkaisut kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Polarisaatio ja eriarvoistumisen kasvu näkyvät liikunta-alalla niin taloudellisen eriarvoistumisen kuin hyvinvointi- ja terveyserojen kasvuna. Liikunta-alan voimistuva kaupallistuminen lisää hyvässä taloudellisessa asemassa olevien ihmisten liikunnan mahdollisuuksia samalla, kun heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat ihmiset ovat vaarassa syrjäytyä liikuntapalveluista. Maksuttomien liikuntapalvelujen saatavuus on varmistettava myös tulevaisuudessa.

Fyysisen aktiivisuuden väheneminen haastaa liikunta-alan kehittämään uusia keinoja aktiivisen elämäntavan oppimiseen. Liikunnalla on tärkeä asema terveyshaittojen ehkäisyssä, ja erityisesti lasten liikkumisen lisäämiseksi liikunta-alan ja opetusalan on kehitettävä uusia yhteistyön muotoja. Urheiluseurojen valmennuksella nähtiin olevan tärkeä kasvatuksellinen merkitys, ja valmentajien osaamisen koettiin olevan olennainen elementti etenkin lasten fyysisen aktiivisuuden lisäämisessä.

2.3 Asiakasryhmät ja asiakastarpeiden vaikutukset alaan

Ennakointiryhmä tunnisti asiakasryhmiä, joiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä liikunta-alalla on tärkeä rooli. Asiakasryhmiä tunnistettiin neljässä pöytäryhmässä, jotka valitsivat tarkastelunäkökulmansa liikunta-alalla toimivien toimijaryhmien mukaan.

Ryhmien valitsemat toimijaryhmät olivat:

1. koulutusorganisaatiot
2. liikunta-alan toisen asteen koulutuksen järjestäjät
3. liikuntakouluttajat
4. liikunnan palveluntuottajat (julkinen, yksityinen, järjestöt).

Pöytäryhmien tunnistamat liikunta-alan asiakasryhmät olivat toimijaryhmänäkökulmasta riippumatta samankaltaisia.

Koulutusorganisaatiot

Koulutusorganisaatioiden näkökulmasta asiakasryhmiä tarkasteleva pöytäryhmä tunnisti liikunta-alan asiakasryhmiksi tulevaisuudessa:

- elintapasairauksista kärsivät
- mielenterveyttä ja hyvinvointia tavoittelevat
- yleisesti passiivisten ihmisten suuri joukko
- vähemmistöt
- ikääntyneet
- lapset ja nuoret.

Elintapasairauksista kärsivillä tarkoitettiin ihmisiä, joiden elämänlaatua heikentää esim. sydän- ja verisuonisairaus, II tyypin diabetes, ylipaino tai tuki- ja liikuntaelinsairaus. Liikunta-alalla on huomioitava riittävän laajat ja monipuoliset ohjausmenetelmät sekä pyrittävä neuvomaan asiakkaita aktiivintikeskeisesti parantamaan perusterveyttään.

Mielenterveyttä ja hyvinvointia tavoittelevien asiakkaiden nähtiin olevan toisaalta lapsia ja nuoria ja toisaalta työelämän vuoksi ylikuormittuneita aikuisia. Liikunta-alalla on tunnistettava terveellisiin elämäntapoihin kannustavan ohjauksen tarpeet ja pyrittävä lisäämään asiakkaiden tietoisuutta liikunnan hyvinvointivaikutuksista. Erityisesti suorituskeskeisyyteen taipuvien asiakkaiden kohtaamisessa työmenetelmien valinnan merkitys korostuu, kun asiakkaita on ohjattava tulosten saavuttamisen sijasta arkiliikkumiseen ja terveyttä edistävään kevyempään liikuntaan.

Yleisesti passiivisten ihmisten joukon nähdään kasvavan fyysisen aktiivisuuden vähene-
misen myötä. Passiivisuuteen voi johtaa fyysisesti passiivisten työtehtävien lisääntyminen tai passivoiva elämäntilanne. Liikunta-alalla asiakasryhmä näkyy työhyvinvointipalveluiden tarpeen korostumisena. Liikunta-ala voi vastata asiakasryhmän tarpeisiin mm. lisäämällä terveyttä edistävien palveluiden tarjontaa työterveyshuollossa ja kohdentamalla aktiivisuutta edistäviä palveluita syrjäytymisvaarassa oleville ihmisille, kuten työttömille.

Vähemmistöillä on riski jäädä yleisesti tarjolla olevien liikuntapalveluiden ulkopuolelle kulttuurierojen, kieliongelmien tai häpeän vuoksi. Liikuntapalveluiden tulee lisätä erilaisten kulttuurien ymmärrystä ja pyrkiä edistämään vähemmistöjen osallistumismahdollisuuksia kuntien ja seurojen liikuntatoimintaan. Tasavertaisen kohtelun varmistamiseen ja vähemmistöjen erityistarpeiden huomiointiin tulee kiinnittää huomiota liikuntapalveluiden organisoinnissa ja ohjeistuksissa.

Ikääntyneiden heterogeenisella joukolla voidaan nähdä olevan erilaisia liikunnallisia tarpeita. Yhteisenä tavoitteena asiakasryhmällä on pysyä mahdollisimman hyvässä kunnossa mahdollisimman pitkään. Ikääntyneiden määrän kasvu edellyttää riittävän työvoiman varmistamista, mutta samalla asiakasryhmän tarpeiden monimuotoisuus vaatii valmiutta suunnitella yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia. Kotiin vietävien tai digitaalisesti saavutettavien liikuntapalveluiden kysyntä lisääntyy ikääntyneiden asiakasryhmän kasvaessa.

Lasten ja nuorten tottuminen liikunnalliseen elämäntapaan vaatii liikunta-alalta aiempaa suurempia ponnistuksia. Liikunta-alan tulee vaikuttaa aktiivisesti opettajien ja muiden kasvattajien liikuntakäsityksiin sekä kohdistaa neuvontaa myös vanhemmille. Suorituskeskeisyyden vähentäminen ja arkipäivien toiminnallisuuden lisääminen korostuvat lasten ja nuorten liikunnan edistämisessä.

Liikunta-alan toisen asteen koulutuksen järjestäjät

Toinen pöytäryhmä valitsi tarkasteltavaksi toimijaksi liikunta-alan toisen asteen koulutuksen järjestäjät. Pöytäryhmä nimesi liikunta-alan asiakasryhmiksi:

- ikääntyneet
- perheet
- liikkumattomat
- FIT FIT FIT -hifiliikkujat
- monikulttuuriset ryhmät ja yksilöt
- heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat ryhmät ja yksilöt
- digi- ja pelimaailmassa kasvaneiden sukupolvi
- "terveyden lukutaidottomat"
- ylisuorittajat – työuupuneet.

Ikääntyneiden tunnistettiin olevan tulevaisuudessa entistä parempikuntoisia. Vanhukset kaipaavat personoituja liikuntapalveluita ja arvostavat tukea toimintakykyisyyden ylläpitämiseen. Ikääntyneen käsitteen arvioitiin muuttuneen toimintakyvyltään heikosta vanhuksesta aktiiviseksi ja virkeäksi seniorikansalaiseksi, mikä näkyy monipuolisempina ikääntyneille kohdennettuna palvelutarjontana ja moniammatillisen yhteistyön lisääntymisenä.

Perheiden arvioitiin tarvitsevan yhä moninaisempia liikuntapalveluita, joiden tuottamiseen tarvitaan moniammatillisia ja monitieteisiä lähestymistapoja.

Liikkumattomilla tarkoitettiin niitä ihmisiä, jotka liikkuvat terveyden kannalta riittämättömästi. Toisen asteen koulutuksen järjestäjän näkökulmasta liikunta-alaa tarkasteleva pöytäryhmä näki vuorovaikutustaitojen korostuvan liikkumattomien kohtaamisessa sekä käytäytymistieteen tuntemuksen tarpeen lisääntyvän ja kohtaamiskyvykkyyksien merkityksen kasvavan.

FIT FIT FIT -hifiliikkujilla tarkoitettiin trenditietoista asiakasryhmää, jolle teknologisten innovaatioiden käyttö liikkumisen tukena on luonnollista. Asiakasryhmällä on suuri tiedon tarve, ja he toimivat myös aktiivisina tiedon tuottajina sosiaalisessa mediassa.

Monikulttuuristen ryhmien ja yksilöiden liikkumisen haasteena nähtiin vaikeudet ymmärtää vieraita kulttuureita. Liikunta-alan koulutuksessa tuleekin huomioida eri kulttuurien tunte- muksen opiskelu ja eri toimijoiden välinen yhteistyö monikulttuuristen asiakasryhmien koh- taamisessa.

Heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien ryhmien ja yksilöiden mahdollisuudet saada ammattimaista ohjausta on huonommat kuin hyväosaisilla. Liikunta-alan nähtiin toi- mivan väylien ja mahdollisuuksien luoja ja palvelupolkujen rakentajana.

Digi- ja pelimaailmassa kasvaneiden sukupolven tarpeina nähtiin istumisen määrän vähen- täminen, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy, sosiaalisen kanssakäymisen tarpeet ja tek- nologisen osaamisen edelleen kehittäminen. Liikunta-alalla tulisi luoda digivälitteisiä toimin- tamalleja ja osallistaa asiakasryhmää teknologian hyödyntämiseen liikunnan lisäämisessä.

Liikuntakouluttajat

Liikuntakouluttajien näkökulmasta asiakasryhmiä tarkasteleva pöytäryhmä tunnisti liikun- ta-alan asiakasryhmiksi:

- perheet
- nuoret
- työkäiset
- ikääntyvät.

Perheiden tarpeisiin vastaaminen vaatii erityisesti liikunta-alan ja sosiaali- ja terveydenhuol- lon yhteistyötä sekä monialaista osaamista. Liikunnasta syrjäytyneiden lasten ja perheiden sekä digilapsiksi nimetyn alaryhmän tavoittamiseksi tulisi etsiä digilajien vaikutuskeinoja.

Nuorten jaksamisen, sosiaalisten suhteiden ja työ- tai opiskelukyvyn tukeminen vaatii niin ikään monialaista osaamista. Lisäksi liikunnan merkitystä tulee kirkastaa työkyvyn ylläpidon keskeisenä osatekijänä.

Työkäisten joukon arvioitiin koostuvan karkeasti liikunnasta uudelleen kiinnostuneista ja elämäntilanteen horjuttamista aikuisista. Liikunta-alalla on mahdollisuus osaltaan edistää työkäisten ryhmään kuulumisen tunnetta, jaksamista, terveyttä ja työkykyä.

Ikääntyvien asiakasryhmään nähtiin kuuluvan aktiivisesti liikkuvia, liikunnallisesti passiivisia sekä omaishoitajia. Ikääntyneille tulisi tarjota monipuolisia liikkumisen vaihtoehtoja ja pyrkiä edistämään monialaisella yhteistyöllä ikääntyneiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja jaks-amista sekä vahvistaa asiakasryhmän sosiaalista verkostoa ja omatoimista arjessa selviyty- mistä.

Liikunnan palveluntuottajat

Liikunnan palveluntuottajan näkökulmasta asiakasryhmiä tarkasteleva pöytäryhmä tunnisti asiakkaita:

- ihmiset, joilla on perinnöllisiä riskitekijöitä terveydellisiin ongelmiin
- lapset ja nuoret
- erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret
- liikuntauskovaiset aikuiset
- vähän liikkuvat aikuiset ja erityistä tukea tarvitsevat
- toimintakyvyltään heikot vanhukset.

Perinnölliset riskitekijät pystytään tulevaisuudessa tunnistamaan ajoissa, jolloin ennalta ehkäiseviä liikuntapalveluita voidaan tarjota kohdennetusti riskiryhmässä oleville asiakkaille ennen riskien toteutumista.

Lasten ja nuorten liikkumista voidaan edistää luomalla riittävästi monipuolisia liikunta- palveluita ja matalan kynnyksen palveluita. Liikunta-ala voi vaikuttaa liikkumismyönteisten ympäristöjen ja asenneilmaston rakentamiseen sekä tarjota liikuntapalveluita kohdennetusti erityisesti kasvun nivelvaiheissa, kuten kouluasteelta toiselle siirryttäessä tai murrosiän kynnyksellä.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten tarpeet voivat liittyä fyysisiin rajoitteisiin, sosiaalisiin syihin tai kulttuurieroihin. Liikunta-alan tulee vaikuttaa liikuntatilojen saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamiseen sekä pyrkiä tunnistamaan erityisryhmien liikuntatarpeet osana monialaista yhteistyötä. Erityistä tukea tarvitsevien liikuntapalveluissa korostuvat suunnitelmallisuus ja liikunnan tavoitteellisuus.

Liikuntauskovaisten aikuisten motivaatio liikkumiseen on vahva. Asiakasryhmän arvioidaan vaativan räätälöityjä palveluita ja tarpeisiin kohdennettuja olosuhteita. Liikunta-alan trendit vaikuttavat asiakasryhmän käyttäytymiseen, ja mm. urheiluteknologian mahdollisuudet kiinnostavat asiakasryhmää.

Vähän liikkuvien aikuisten ja erityistä tukea tarvitsevien liikuntatarpeet tulee tunnistaa, ja heidän ohjaamisensa sopivien liikuntapalveluiden piiriin on keskeinen osa asiakasryhmän tarpeisiin vastaamista. Syynä liikkumisen vähäisyyteen voi olla esimerkiksi heikentynyt työ- ja toimintakyky tai kiinnostuksen puuttuminen liikkumiseen. Liikunta-ala voi osaltaan pyrkiä tukemaan käyttäytymisen muutosta poistamalla liikunnan esteitä ja tarjoamalla soveltavan liikunnan palveluita tunnistetulle asiakasryhmälle kohdennetusti. Ihmisen kokonaisvaltaisuuden ymmärtäminen on tärkeää osaamista myös liikunta-alalla.

Toimintakyvyltään heikot vanhukset eivät pääse helposti liikkumaan itse, ja tekemiselle on nähtävissä selviä rajoitteita. Asiakasryhmälle tarjottavien palvelujen kysyntä kasvaa väestön ikääntyessä, ja erityisesti kuntouttavan liikunnan osaamiselle sekä monialaiselle yhteistyölle on nähtävissä kasvavaa tarvetta.

2.4 Yhteistyö muiden toimialojen kanssa

Muuttuvien asiakastarpeiden voidaan olettaa vaikuttavan jonkin verran myös liikunta-alan verkostoihin ja yhteistyöhön muiden toimialojen kanssa. Pöytäryhmät arvioivat, miten liikunta-alan yhteistyö eri toimialojen kanssa näkyy käytännössä asiakastarpeiden muuttuessa. Selkeimmin liikunta-alan nähtiin lähentyvän sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin kanssa ja näin nähtiin kehittyvän uudenlaisia monialaisia palveluketjuja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasryhmille.

Liikuntapalvelujen nähtiin olevan tulevaisuudessa osa elämänkaaren mittaista liikunta-, terveys- ja hyvinvoinnin palvelupolkua, joka kattaa muun muassa neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, työterveyshuollon ja myös kotihoidon palvelut. Liikuntaneuvonnan nähtiin toteutuvan paitsi kasvokkaisena vastaanotto toimintana myös kotiin vietävien palvelujen ja digitaalisten hyvinvointipalvelujen muodossa. Monialaisen palvelupolun rakentaminen johtaakin lähentymiseen paitsi perusterveydenhuollon myös muun muassa teknologiayritysten, maahanmuuttopalvelujen, nuorisotyön ja työterveyshuollon kanssa.

Liikuntasektorin arvioitiin olevan yksi keskeisistä toimijoista hyvinvointipalvelujen ekosysteemin rakentumisessa. Liikunta haluttiinkin nähdä tasavertaisena osana terveyden edistämistä moniammatillisen palvelujärjestelmän kehittyessä, ja liikunta-alan ammattitaidolle nähtiin olevan tarvetta etenkin ikäihmistien palveluissa. Yritysten, järjestöjen ja julkisen sektorin eri toimialojen välisen vuoropuhelun arvioitiin lisääntyvän kokonaisuudessaan merkittävästi.

3 TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET

Ennakointiprosessin toisessa vaiheessa tarkasteltiin liikunta-alan tulevaisuuden osaamistarpeita. Osaamistarpeiden ennakointivaihe suunniteltiin toteutettavan maaliskuulle 2020 ajoitetussa työpajassa, mutta koronaviruspandemiasta johtuvan poikkeustilan vuoksi hanke laitettiin väliaikaisesti tauolle. Tauon jälkeen ennakointityön toteutus siirrettiin verkkoon, ja työskentely ulotettiin suunniteltua pidemmälle aikajaksolle.

Tauon aikana osallistujia pyrittiin aktivoimaan hankkeen edistämiseen jakamalla sähköiseen työtilaan erilaisia liikunta-alan osaamisen ennakointiin johdattelevia taustamateriaaleja. Osallistujien luettavaksi alustalle ladattiin useita ajankohtaisia julkaisuja, kuten mm. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu koronapandemian akuuteista vaikutuksista liikuntatoimialaan²⁷, Opetushallituksen raportti koulutuksen ja työvoiman kysyntään 2035²⁸, Työ- ja elinkeinoministeriön sosiaali- ja terveystalouden toimialaraportti keväältä 2020²⁹ sekä European Health & Fitness Market Report 2020 -selvitys³⁰. Lisäksi osallistujille jaettiin tietoa käynnissä olevista liikunta-alan hankkeista sekä liikunta-alan työn muuttumiseen liittyvien verkostojen webinaareista. Kirjallisten lähteiden lisäksi sähköiseen työtilaan ladattiin noin 45 minuutin mittainen webinaaritalenne, jossa KPMG:n asiantuntijat Jussi Nikander ja Valtteri Länsimies käsittelivät liikunta-alan tulevaisuutta sekä tulevaisuuden työelämän trendejä. Asiantuntijat arvioivat, että ensimmäisessä työpajassa esiin nousseet toimialan muutosta ennakoitavat trendit näyttivät ottaneen harppauksen ja osittain jo toteutuneen kevään koronakriisin vaikutuksesta. Erityisesti digitaalisten palveluiden kehittämiseksi, kuten etäohjauksen lisääntymiseksi, oli poikkeusoloissa kiireellinen tarve, ja palveluntuottajat pystyivät reagoimaan paineeseen nopeasti. Nikander ja Länsimies nostivat esiin myös luontosuhteen muuttumisen ja fyysisen aktiivisuuden polarisoitumisen, jotka konkretisoituivat nopeasti etätyöskentelyn lisääntyessä. Asiantuntijat kuvasivat keskustelussaan koronakriisin ajanjaksoa osaamisen ennakoinnin näkökulmasta laboratorioksi, jossa ennakoitavia pitkän aikavälin muutoksia voitiin todentaa yllättäen lyhyessä ajassa liikunta-alan joutuessa monen muun toimialan tavoin sopeutumaan rajoitus- ja varotoimien ohjaamaan toimintaympäristöön.

Ennakointityötä jatkettiin yhteisellä työskentelyllä verkkokokousten muodossa elokuussa 2020. Osallistujat jaettiin pienryhmiin, joita ohjeistettiin pohtimaan tulevaisuuden osaamistarpeita liikunta-alalla. Pöytäryhmät muodostettiin kokoamalla kuhunkin ryhmään monialaista osaamista erilaisista taustaorganisaatioista. Pienryhmien heterogeenisillä kokoonpanoilla tavoiteltiin innovatiivisuuden ja moninäkökulmaisuuksien vahvistamista ryhmien työskentelyssä.

Ryhmien tuli valmistella näkemyksensä vastaamalla kolmeen kysymykseen:

1. Mitä osaamista tarvitaan kaikissa liikunta-alan ammateissa vuonna 2030?
2. Mitä tehtäviä liikunta-alalla tarvitaan vuonna 2030?
3. Mitä erityisosaamista tunnistetut tehtävät vaativat?

27 Valtion liikuntaneuvosto, 2020

28 Hanhijoki, I., 2020

29 Tervameri, T., 2020

30 Deloitte, 2020

3.1 Liikunta-alan tehtävissä tarvittava yleinen osaaminen

Jaetut työskentelypohjat ohjasivat ryhmiä pohtimaan liikunta-alalla tarvittavaa osaamista yleisesti työelämässä esiintyvien toimintojen mukaisesti.

Ennakkoon annetut toiminnot olivat

- johtaminen
- myynti ja markkinointi
- verkosto- ja työelämätaidot
- liikunta-alan sisällöt
- muu osaamisen kokonaisuus.

Luokittelu perustui ensimmäisessä työpajassa tunnistettuihin toimintaympäristön muutoksiin ja niiden taustalla oleviin keskusteluihin sekä taustamateriaaleista poimittuihin toistuviin teemoihin. Ryhmiä ohjeistettiin kuitenkin suhtautumaan valmiiksi annettuihin osaamiskokonaisuuksiin kriittisesti, eikä annettuja luokitteluja ollut välttämätöntä hyödyntää ryhmätyöskentelyssä. Ryhmien tunnistamat osaamistarpeet on esitetty liitteessä C.

Osallistujat arvioivat, että liikunta-alan lähentyminen erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa lisää liikunta-alan ammattilaisten tarvetta ymmärtää niin psyykkisiä kuin fyysisiäkin hyvinvoinnin osatekijöitä. Kaikissa pienryhmissä arvioitiin myös digitalisaation asettavan osaamistarpeita alalle. Ryhmät arvioivat liikunta-alan digitalisaation näkyvän mm. laitteiden hallinnan, informaation käsittelyn, viestintäkanavien hallinnan ja mittaamisen osaamistarpeina. Kaiken kaikkiaan osallistujat näkivät liikunta-alan muotoutuvan tulevaisuudessa vuorovaikutustyöksi, jota sähköiset viestintäkanavat ja kehittyvän teknologian mahdollisuudet tukevat.

Liikunta-alan ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon lähentyminen muokkaavat liikunta-alan viitekehystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen suuntaan. Liikunta on toisaalta kehollisen hyvinvoinnin edistämisen suora väline, mutta samalla liikunnan vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan laajemmin henkisen hyvinvoinnin edistämisen, syrjäytymisen ehkäisyn ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kokonaisuuden osatekijänä. Liikuntatoimialan nähtiinkin kytkeytyvän tulevaisuudessa osaksi yhä moninaisempia palveluketjuja ja toimijaverkostoja. Alalla tarvitaan aiempaa monipuolisempaa kykyä hahmottaa moniulotteisia hyvinvoinnin vaikutusketjuja, toiminnallisia prosesseja ja organisaatorakenteita. Toimialan kytkeytyminen osaksi laajaa kokonaisuutta nostaa esille myös arvoperustan ylläpidon tarpeen. Liikunnan nähtiin toimivan tulevaisuudessa paitsi fyysisen kunnon ylläpitäjänä ja vahvistajana, myös mahdollisuutena vaikuttaa syrjäytymisen ehkäisyyn ja mm. monikulttuurisuuden edistämiseen. Tämänlainen ajattelutavan laajentaminen nostaa esiin vuorovaikutusosaamisen tarvetta sekä tarvetta soveltaa toimintaa joustavasti yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi. Henkisen hyvinvoinnin ymmärryksen lisääminen nähtiin selvästi vahvistuvana osaamistarpeena liikunta-alan kaikissa ammattiteissa. Vaikka ryhmät nostivatkin vahvasti esille kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen ymmärryksen alalla esiintyvänä osaamistarpeena, liikunta-alan ydinosaamisen nähtiin jatkossakin kiteytyvän liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden ylläpitoon ja vahvistamiseen ja pyrkivän vastaamaan hyvinvoinnin kokonaisuuteen omalla ammattiosaamisellaan ja vahvistuvalla moniammatillisella verkostotyöllä.

Verkostojen ja rajapintojen lisääntyessä tiedon hankinnalla ja sen hyödyntämisellä nähtiin olevan jatkuvasti suurempi merkitys alan työtehtävissä. Liikunta-alaa koskevan sääntelyn ja ohjeistusten tulkinta, liikuntaturvallisuuden edistäminen ja vaikuttavien palvelujen kehittämisen edellyttävät toimialan tietopohjan laajentamista sekä kykyä käsitellä tietomassoja.

Ryhmiä esittelyn ja tuotoksista käydyn keskustelun perusteella osallistujat priorisoivat tuotoksista keskeisimmät osaamistarpeet. Liikunta-alan kaikissa ammateissa tarvittaviksi tärkeimmiksi osaamistarpeiksi tulevaisuudessa nostettiin

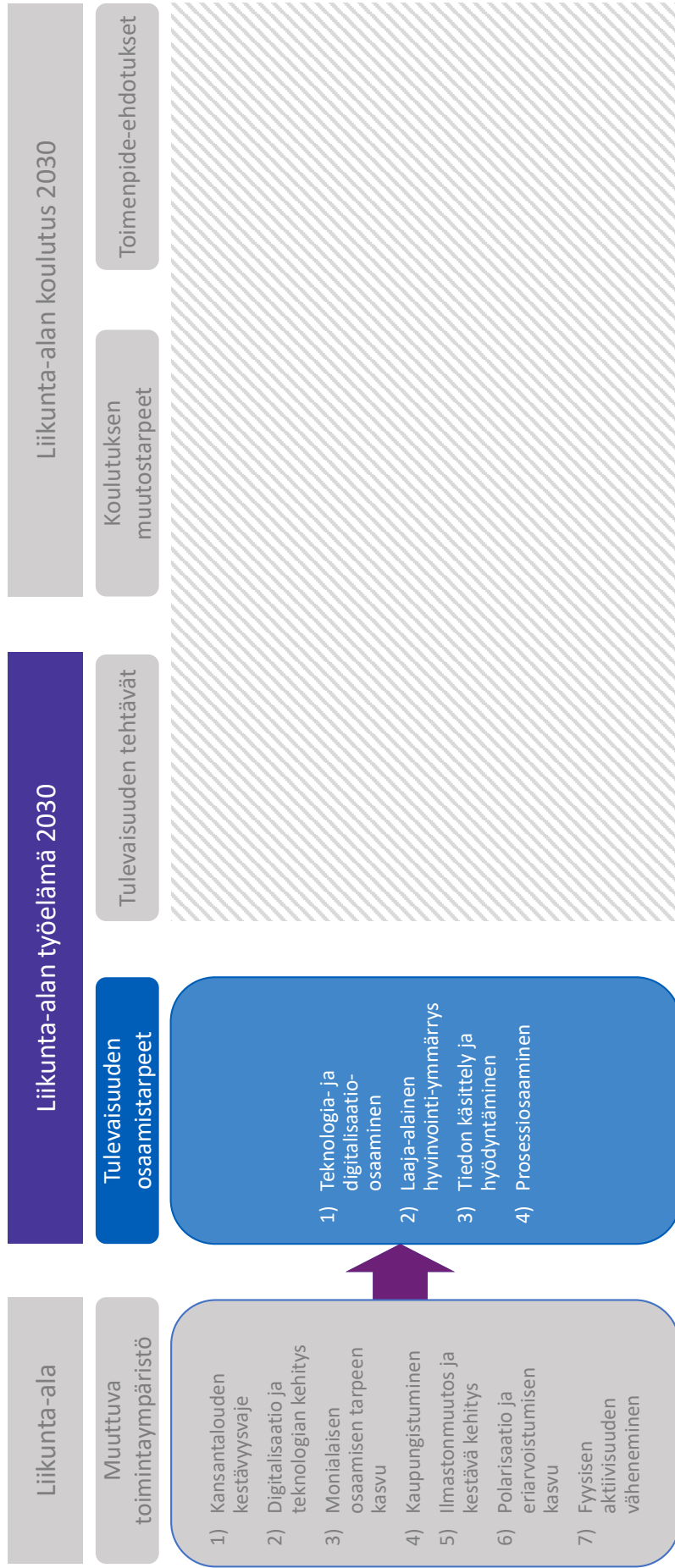
1. yhteistyöosaaminen (eri toimijoiden kanssa, esim. terveydenhuollon ammattilaiset, tiede- ja käytännön toimijat)
2. digiosaaminen (teknologiat, digitaidot, koodaus, sovellustuntemus, datan hallinta ja mitaaminen ym.)
3. tiedon analysointi- ja lähdekriittisyysosaaminen (tiedonhaku ym.)
4. lainsäädännön tunteminen (toimintojen ja toimipaikkojen lainmukaisuus, turvallisuus, tietosuojat).

Priorisoidut, kaikissa ammateissa tarvittavat osaamiset, olivat suurelta osin toimialariippumattomia ja liittyivät työelämän yleiseen muutokseen. Muiksi keskeisiksi toimialalla tarvittaviksi osaamisiksi ennakoitiryhmä nimesi vuorovaikutusosaamisen, hyvinvointitrendiosaamisen, kansanterveysosaamisen, eri ihmisryhmien palvelutarpeiden tunnistamisen, moniammatillisuusosaamisen, yrittäjyysosaamisen, sisällön tuottamisosaamisen ja kehittämisosaamisen.

Ennakointiryhmän keskustelujen perusteella liikunta-alan tulevaisuuden osaamistarpeet nimettiin neljäksi erityisesti liikunta-alan toimintaympäristön muutokseen vastaavaksi osaamistarpeeksi:

1. **Teknologia- ja digitalisaatio-osaaminen**, joka sisältää niin olemassa olevien teknologioiden hyödyntämisen taidot kuin uusien digitaalisten ja teknologisten ratkaisujen kehittämistaidot.
2. **Laaja-alainen hyvinvointiymmärrys**, jolla tarkoitetaan opittavien taitojen ohella käsitteellistä ja arvoperustaista ymmärrystä siitä, että liikunta-ala on olennainen osa muuttuvia hyvinvointipalvelujen rakenteita ja laajempaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta.
3. **Tiedon käsittely ja hyödyntäminen**, joka osoittaa vahvistuvan tarpeen käsitellä laajempia tietoaineistoja ja arvioida kriittisesti tiedon oikeellisuutta niin liikunta-alan ohjaustehtävissä kuin kehittämisen ja johtamisenkin prosesseissa.
4. **Prosessiosaaminen**, jolla ymmärretään taitoja hahmottaa liikunta-alan toimintojen ja ammattilaisten toteuttamien toimien vaikutuksia ja riippuvuussuhteita monimutkaistuvissa hyvinvointialan palveluketjuissa.

Liikunta-alan keskeisimmät tulevaisuuden osaamistarpeet on esitetty kuviossa 2.

KUVIO 2. LIIKUNTA-ALAN KESKEISIMMÄT OSAAMISTARPEET TULEVAISUUDESSA.

3.2 Liikunta-alan tehtävät ja niissä tarvittava osaaminen

Liikunta-alan tehtävien arvioitiin pysyvän pääsääntöisesti samankaltaisina tulevaisuudessa. Sen sijaan liikunta-alan tehtävien painotuksissa nähtiin tapahtuvan joitakin muutoksia. Väestön ikääntymisen nähtiin lisäävän tarvetta senioriliikuntaan erikoistuneille ammattilaisille. Liikunnan merkityksen ja arvon ylläpitämiseksi arvioitiin myös tarvittavan liikuntaan sosiaalistamisen ammattilaisia, jotka opastavat uusia sukupolvia liikunnallisiin ja terveellisiin elämäntapoihin. Lisäksi vahvistuva digitalisaatiokehitys nostaa tarpeita etäohjaukseen liittyviin tehtäviin ja liikunta-alan sisällöntuotannon tehtäviin.

Liikunta-alan kytkeytyessä vahvemmin hyvinvointialan laajaan kokonaisuuteen myös turvallisuuden ja toiminnan systemaattisuuteen liittyvät tekijät korostuvat. Liikunta-alan standardien noudattamiseen ja toiminnan laadun varmistamiseen liittyvät tehtävät nimettiin mm. toiminnan tarkastukseksi, ja suunnittelu- ja kehittämistehtäviä tunnistettiin tarvittavan mm. standardien valvonnassa, koulutuksessa ja neuvonnassa sekä uusien palvelujen suunnittelussa.

Ryhmien tunnistamien liikunta-alan tehtävien voitiin nähdä koostuvan neljästä tehtäväryhmästä, joilla on vahva yhteys tunnistettuun toimintaympäristön muutokseen:

1. johtaminen ja laadunhallinta
2. terveyden edistäminen ja liikkeen lisääminen
3. tiedontuotanto, suunnittelu ja kehittäminen
4. liikunta- ja hyvinvointiteknologian ja digitaalisten kanavien hyödyntäminen.

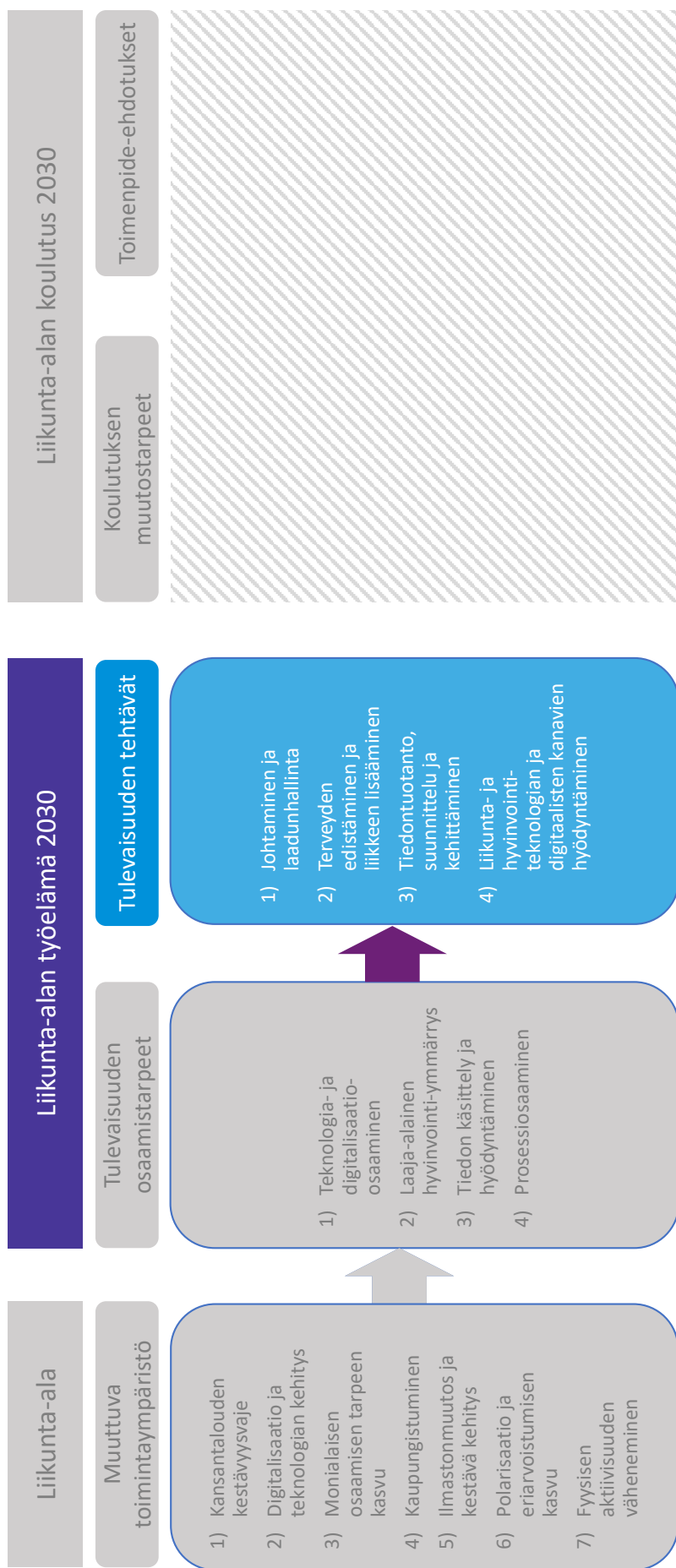
Liikunta-alan tulevaisuuden tehtävät on esitetty kuviossa 3.

Osallistajat arvioivat, että **liikunta-alan ammattimaisen johtamisen arvo korostuu ja toimialan laadunhallinta kehittyy**. Toimialalle keskeisten menetelmien, työvälineiden ja toimintojen standardointi lisääntyy, mikä edellyttää muutoksia liikunta-alan johtamiseen ja laadunvalvonnan prosesseihin.

Tulevaisuuden tehtävien pohdinnassa nostettiin jälleen esille kehityssuunta, jonka mukaan liikunta-ala lähenee erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan kanssa. Liikunta-alan merkitys **terveyden edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä** tulee lisääntymään. Siten alan tehtävissä liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen nähdään korostuvan.

Toimialan uudelleenmuotoutumisen nähtiin avaavan uusia tarpeita **liikuntasektorin ydinprosessien systemaattiselle kehittämiselle ja tiedontuotannolle**. Liikkumisesta, terveydestä ja liikuntapalvelujen vaikuttavuudesta kertyvän tiedon hyödyntäminen toimialan päätöksenteossa sekä toimintojen ja yhteistyökäytäntöjen uudistamisessa lisääntyy.

Ennakointiryhmän kokemuksen mukaan asiakastyön vuorovaikutus muotoutuu uudelleen, ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen rinnalle nousee yhä vahvemmin digitaalisten kanavien hyödyntäminen niin ohjauksessa kuin laajemminkin terveyden edistämisessä. **Digitaalisten vuorovaikutuskanavien ohella teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen laajenee** nopeasti liikuntapalvelujen tuottamisessa ja tiedonkeruussa.

KUVIO 3. LIIKUNTA-ALAN TEHTÄVÄT TULEVAISUUDESSA.

Osallistujien tunnistamat tehtävät osoittavat liikunnan toimintaympäristön muuttuvan kohti laajempaa terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin kokonaisuutta sekä digitalisaation merkityksen vahvistuvan liikunta-alan työssä. Liikuntapalveluiden laatuvaatimusten valvontaan ja toiminnan johtamiseen arvioitiin kiinnitettävän jatkossa aiempaa suurempaa huomiota. Lisäksi tunnistettiin tarvittavan liiketoiminnallista ymmärrystä.

Liikunta-alan tehtävissä tarvittavan erityisosaamisen nähtiin painottuvan toisaalta digitaalisten ratkaisujen hyödyntämiseen ja tiedon käsittelyn taitoihin ja toisaalta asiakastyössä tarvittavaan herkkyyteen tunnistaa yksilöllisiä tarpeita ja suunnata palveluita niiden vaatimalla painotuksella. Asiakastyössä, kuten liikunnan ohjaustehtävissä, tarvittavien taitojen tunnistettiin painottuvan vuorovaikutustaitoihin ja asiakkaiden kunnioittavaan kohtaamiseen. Asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden ymmärtäminen ja ymmärrys hyvinvoinnin osatekijöistä sekä palveluverkon kyvykkyyksistä ovat tulevaisuudessa entistä merkittävämpiä. Osallistamisen ja motivaation taidot korostuvat liikunta-alan asiakastyössä. Yleisesti voidaan sanoa, että ennakoitiryhmä näki varsinkin liikunta-alan ammattilaisten henkilökohtaisen soveltuvuuden olevan erittäin keskeistä laadukkaiden ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavien palveluiden tarjoamisessa.

Liikunnan suunnittelu- ja koordinoititehtävissä tiedonhallinnan ja lähdekriittisyyden taitojen nähdään korostuvan. Lisäksi tiedonhaun välineiden ja digitaalisten ratkaisujen riittävän tuntemuksen arvioitiin olevan tulevaisuudessa tarvittavia perustaitoja varsinkin tiedontuotantoa sisältävissä tehtävissä.

Liikuntapalveluiden palveluverkon pirstaleisuus ja ammattilaisten itsenäinen asema erityisesti valmennus- ja ohjaustehtävissä edellyttävät yrittäjyysosaamiseksi nimettyjä taitoja. Palvelujen tuotteistamisen ja kaupallistamisen osaamisen ymmärrettiin olevan kriittistä etenkin valmennuspalveluissa.

Liikunta-alan tehtävät ja niihin liittyvät erityisosaamiset ovat liitteessä D.

4 JATKUVAN OPPIMISEN JA KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

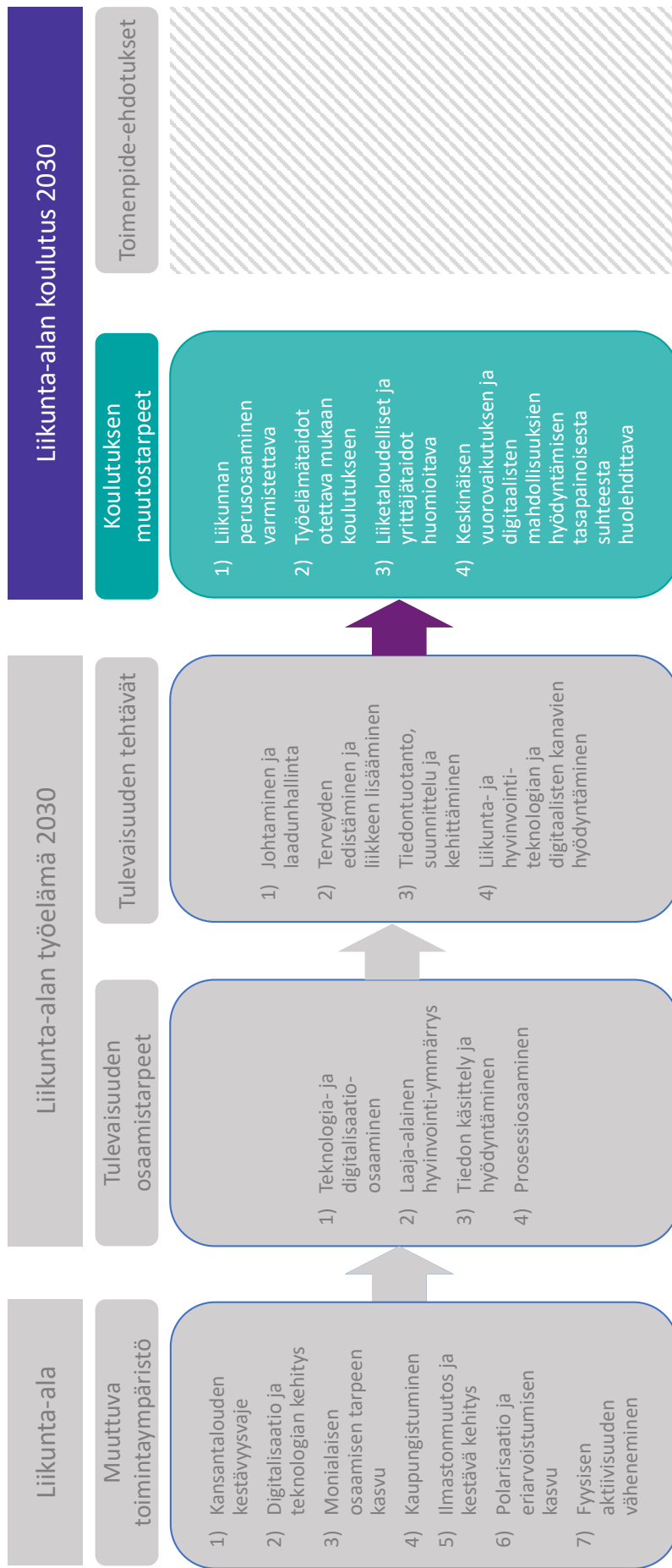
Ennen ennakkointihankkeen aloitusta toteutetussa kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan ydinsanoma, jota halutaan välittää opetusalan koulutuksen suunnittelusta vastaaville tahoille. Vastauksissa korostettiin mm. erityisesti koulutuksen pysymistä ajan hermolla eli trendien ja ennusmerkkien seuraamista ja kouluttamisen päivittämistä niiden mukaiseksi. Lisäksi metataitojen opiskeluun sekä liikunta-alan koulutukseen sisäänpääsyn uudelleen pohdintaan tulisi käyttää aikaa. Vastaajat toivoivat uudistuvan koulutuksen pystyvän tarjoamaan monipuolista, eri tieteenrajoja rikkovaa liikunta-alan osaamista. Etenkin terveydenhuollon ja liikunta-alan tulisi oppia ymmärtämään toistensa vahvuuksia paremmin. Lisäksi toivottiin liikunta-alan osaamisen ja liikkumista tukevien käytäntöjen tulevan osaksi kaikkea opetusta ja opetusalan henkilöstön osaamista, jotta väestön fyysisen aktiivisuuden vähene- mistä voitaisiin ehkäistä. Ennakkokyselyn vastaukset toimivat taustamateriaalina kolmannen työpajan työskentelyyn.

Ennakkointityön kolmas työpaja järjestettiin Teams-verkkotyöpajana 29.9.2020. Työpajan tavoitteena oli tunnistaa edellisten vaiheiden havaintojen ja tuotosten perusteella liikun- ta-alan koulutuksen kehittämistarpeita ja tuottaa toimenpide-ehdotuksia liikunta-alan kou- lutuksen järjestämiseen. Työpajan teemaan ja tavoitteisiin johdattelevana alustuksena Riitta Hämäläinen-Bister esitteli sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakkointityön alustavia joh- topäätöksiä. Yhtymäkohtien liikunta-alan osaamisen ennakkointiin todettiin olevan selvät, sillä myös osaamisen ennakkointifoorumin sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakkointiryhmän ennakkointityössä mm. digitaalisten palvelupolkujen rakentamisen tarve oli tunnistettu.

Alustuksen jälkeen osallistujat jaettiin pienryhmiin. Kunkin pienryhmän tehtävänä oli enna- koida, minkälaisia kehittämistarpeita pienryhmän tarkastelemalla koulutusasteella olisi tulevaisuudessa nähtävissä. Pienryhmien tarkastelemat koulutusasteet olivat:

1. **Yleissivistävä koulutus**, jonka tarkoituksena on antaa yleissivistystä, tietoja ja taitoja, jotka auttavat toimimaan ja vaikuttamaan yhteiskunnassa. Yleissivistäväksi koulutukseksi katsottiin esi- ja perusopetus, lukiokoulutus ja muut ei-ammattilliset opinnot esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.
2. **Tutkintoon johtava ammatillinen koulutus**, jolla tarkoitettiin osaamisen hankkimiseksi tarvittavaa koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai ammatillisen tutkinnon osan tai osien suorittaminen toisen asteen oppilaitoksissa.
3. **Tutkintoon johtava korkea-asteen koulutus**, jolla tarkoitettiin osaamisen hankkimiseksi tarvittavaa koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai ammatillisen tutkinnon osan tai osien suorittaminen ammattikorkeakoulussa, yliopistossa tai muussa korkeakoulussa.
4. **Jatkuva oppiminen**, joilla tarkoitettiin koko elämän jatkuvaa osaamisen uudistamista esi- merkiksi muunto-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksessa tai muuta kuin koulutuspe- rusteista oppimista.

Kukin pienryhmä ennakoi koulutuksen kehittämistarpeita edellisessä työpajassa tunnistet- tujen tehtäväryhmien (ks. kuva 3) mukaisesti. Ryhmien tuli pohtia, mitä tarkastellulla kou- lutusasteella tulisi opettaa, jotta tunnistettuihin tehtäviin voidaan valmistautua koulutuksen aikana. Ryhmien näkemykset liikunta-alan koulutuksen muutostarpeista ja tarvittavista toi- menpiteistä on esitetty liitteessä E.

KUVIO 4. LIIKUNTA-ALAN KOULUTUKSEN MUUTOSTARPEET.

Yleisesti liikunta-alan koulutuksen muutostarpeita arvioitaessa ennakointiryhmä näki, että koulutuksen nykyiset sisällöt vastaavat melko hyvin myös tulevaisuuden tarpeita. Koulutuksen painopisteissä nähtiin kuitenkin tarvittavan jonkin verran tarkennuksia. Merkittävimpinä muutostarpeina nähtiin työelämäyhteistyön vahvistaminen ja liikunta-alan ammateissa tarvittavien liikunnan perustaitojen opettamisen nykyistä tarkempi huomiointi. Koulutuksen keskeisiksi muutostarpeiksi nostettiin seuraavat painopisteet:

1. Liikunnan perusosaaminen on varmistettava.
2. Työelämätaidot on otettava mukaan koulutukseen.
3. Liiketaloudelliset ja yrittäjätaidot on huomioitava.
4. Keskinäisen vuorovaikutuksen ja digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen tasapainoisesta suhteesta on huolehdittava.

Liikunta-alan koulutuksen muutostarpeet on esitetty kuviossa 4.

Yleissivistävän koulutuksen näkökulmasta kehittämistarpeita tarkastellut ryhmä arvioi, että kriittisen tiedonhankinnan ja -tulkinnan tunnistaminen, oma-aloitteisuuden opettelu, virheiden sietokyky, palautteen antamisen ja vastaanottamisen taidot sekä kyky itsenäiseen sekä pienryhmätyöskentelyyn edistävät johtamisen ja laadunhallinnan tehtävissä tarvittavien taitojen omaksumista. Eri tietokanavien ja tiedontuottajien tunnistamiseen huomiota kiinnittämällä ryhmä arvioi kehitettävien valmiuksia tiedontuotannon, suunnittelun ja kehittämisen tehtäviin. Terveystietämisen ja liikkeen lisäämisen tehtäviin valmistautumisessa yleissivistävän koulutuksen ryhmä piti tärkeänä liikunnan perustaitojen opettamista, terveyden edistämisen perustaitojen opettamista ja elämänhallinnan alkeiden opiskelua. Elämänhallinnan alkeiden opiskelulla ryhmä tarkoitti mm. ravinnon, unen ja ajanhallinnan merkityksen omaksumista. Lisäksi ryhmä arvioi, että yleissivistävässä koulutuksessa tulisi huomioida luontosuhteen edistäminen sekä liikunnan elämyksellisyyden ja kokemuksellisuuden korostaminen. Liikunta- ja hyvinvointiteknologian sekä digitaalisten kanavien hyödyntämiseen liittyvät tehtävät voidaan huomioida yleissivistävässä koulutuksessa mm. pelillistämällä opetussisältöjä, hyödyntämällä opetuksessa lisättyä todellisuutta ja soveltamalla virtuaalitodellisuuden mahdollisuuksia. Digitaalisten sisältöjen kehittyessä ja tietoaineiston laajentuessa kriittinen suhtautuminen tiedon luotettavuuteen tulisi omaksua jo yleissivistävässä koulutuksessa. Lisäksi tietoturvanäkökulman ymmärtäminen nähtiin tärkeänä huomioida kaikissa opetussisällöissä.

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa keskeisimpänä opetuksen tavoitteena tunnistettiin liikunnallisen elämäntavan edistämisen ohjaustaidot. Ammatillisten taitojen, kuten liikunta- ja hyvinvointiteknologian hyödyntämisen, etäohjauksen ja neuvonnan osaamisen sekä kulttuuritaustaltaan, kielitaidoltaan ja toimintakyvyltään erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvien osaamisten opetus muodostaa ammatillisen koulutuksen perustan. Ammattitaitoihin liittyvän koulutuksen lisäksi koulutuksessa tulisi ennakoointiryhmän näkemyksen mukaan paneutua vahvemmin työelämän pelisääntöjen ja oman elämänhallinnan taitojen oppimiseen. Ennakointiryhmä toivoi, että tulevaisuudessa itsensä johtamisen taitojen opettaminen huomioitaisiin osana opetussisältöjä. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien liikunta-alan ammattilaisten arvioitiin sijoittuvan usein asiakkaita kohtaavaan vuorovaikutustyöhön työntekijän rooliin tai mahdollisesti ohjaustehtävissä toimiviksi yrittäjiksi. Oman työn vaikuttavuuden arvioinnin valmiuksien ja yrittäjäosaamisen taitojen opettamisen arvioitiin sopivan hyvin ammatilliseen koulutukseen. Liikunta-alan ammattilaiset tunnistettiin osana laajaa hyvinvointialan verkostoa, jolloin moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseen ja kehittämiseen liittyviä taitoja tulisi opiskella ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi tunnistettiin tarve huomioida koulutuksessa projektityöskentelytaitojen

vahvistamista mm. liikuntatapahtumien järjestämistä varten. Kuten yleissivistävässäkin koulutuksessa, myös ammatillisessa koulutuksessa kriittisen tiedonhaun ja tiedon analysoinnin osaamisen opettaminen nähtiin tärkeänä opetuksen läpileikkaavana periaatteena.

Tutkintoon johtavan korkeakoulutuksen muutostarpeiden nähtiin painottuvan innovaatiotoiminnan ja kehittämisosaamisen teemoihin. Myös korkeakoulutuksen opetussisällöissä nähtiin tarpeita laajentaa käsitteellistä ymmärrystä liikunnasta laajempaan terveyden edistämisen kokonaisuuteen. Johtamisen ja laadunhallinnan tehtäviin valmistavassa korkeakoulutuksessa nähtiin tarpeellisen vahvistaa laaja-alaisen hyvinvointiymmärryksen tarkastelua ja käytännön työtehtävien ymmärrystä. Korkeakoulutuksen opetussisällöissä tiedolla johtaminen, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen ja kansainvälisyys sekä kestävä kehityksen ja eettisyyden periaatteet nähtiin läpileikkaavina periaatteina. Terveyden edistämisen ja liikkeen lisäämisen tehtävien kannalta korkeakoulutuksen tulisi panostaa avainkäsitteiden määrittelyyn, menetelmällisen osaamisen oppimiseen ja vaikuttamisosaamiseen. Hanke- ja projektiosaamisen, kehittämis- ja innovaatio-osaamisen ja tutkimuksellisen näkökulman esillä pitäminen nähtiin erityisesti korkeakoulutuksen tehtävinä. Lisäksi arvioitiin, että korkeakoulutuksessa tulisi opettaa uuden teknologisen tiedon käyttöön juurruttamisen taitoja ja teknologisten mahdollisuuksien hyödyntämistä laajasti liikunta-alan tehtävissä. Terveyden, hyvinvoinnin ja liikunnallisuuden seurannan ja arvioinnin mahdollisuuksia älylaitteiden avulla tulisi tarkastella liikunta-alan korkeakoulutuksessa.

Jatkuvan oppimisen koulutuksessa eli liikunta-alan ammatillista osaamista ylläpitävissä ja ammatillista kasvua kehittävässä koulutuskokonaisuuksissa jatkuva tietopohjan laajentaminen nähtiin tärkeänä. Alan toimintaohjeiden ja standardien tuntemukseen liittyvän koulutuksen tunnistettiin kuuluvan erityisesti jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksiin. Tähän arvioitiin luokiteltavan mm. liikunnan Käypä hoito -suositusten tuntemus. Asiakastyön näkökulmasta motivointitaitojen syventäminen ja asiakaslähtöisen ajattelun omaksuminen koettiin tärkeiksi osaamista kehittäviksi teemoiksi. Tiedonhaun kanavien ja teknologioiden tuntemuksen jatkuvalle päivittämiselle sekä erityisesti terveys- ja hyvinvointiteknologian hyödyntämisen koulutuksille nähtiin olevan tarvetta täydennyskoulutuskokonaisuuksia suunniteltaessa. Jatkuvan oppimisen koulutuksissa ja muussa osaamisen kehittämisessä tulisi ennakkointiryhmän näkemyksen mukaan mahdollistaa tiivis yhteistyö työelämän kanssa. Yhtenä mahdollisuutena tiivistää koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä arvioitiin olevan yritys- ja työpaikkavierailujen lisääminen kaikessa koulutuksessa. Ennakkointiryhmä uskoi yritys- ja työpaikkavierailujen toteuttamisen virtuaalisina opintokäynteinä yleistyvän tulevaisuudessa.

4.1 Keskeiset kehittämistarpeet ja ehdotukset

Ennakkointiryhmän työskentely kiteytettiin liikunta-alan koulutuksessa havaittuihin keskeisiin kehittämistarpeisiin ja niistä johdettaviin toimenpide-ehdotuksiin. **Yleissivistävässä koulutuksessa** on tärkeää mukauttaa joustavasti opetussuunnitelmaa, jotta toimintaympäristön muutoksiin ja työelämän tarpeisiin voidaan vastata ennakoivasti. Myös opettajien jatkuvan täydennyskoulutuksen nähtiin olevan tärkeää. Opetussisältöihin liittyviksi kehittämistarpeiksi tunnistettiin harjaannuttaminen lähdekriittisyyteen ja kyky erottaa oikea tieto virheellisestä tiedosta.

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa tulisi lisätä lähiopetusta, minkä arvioitiin olevan edellytys vahvemmalle perusosaamiselle ja paremmille vuorovaikutustaidoille.

Kaikkeen opetukseen toivottiin integroitavan liikunta- ja hyvinvointiteknologian hyödyntäminen ja digiosaamisen vahvistaminen. Ennakointiryhmä arvioi, että ammatillisen koulutuksen opetussisältöjen pakolliseksi osiksi tulisi sisällyttää työelämätaitojen opettelua ja yrittäjäosaamisen opiskelua.

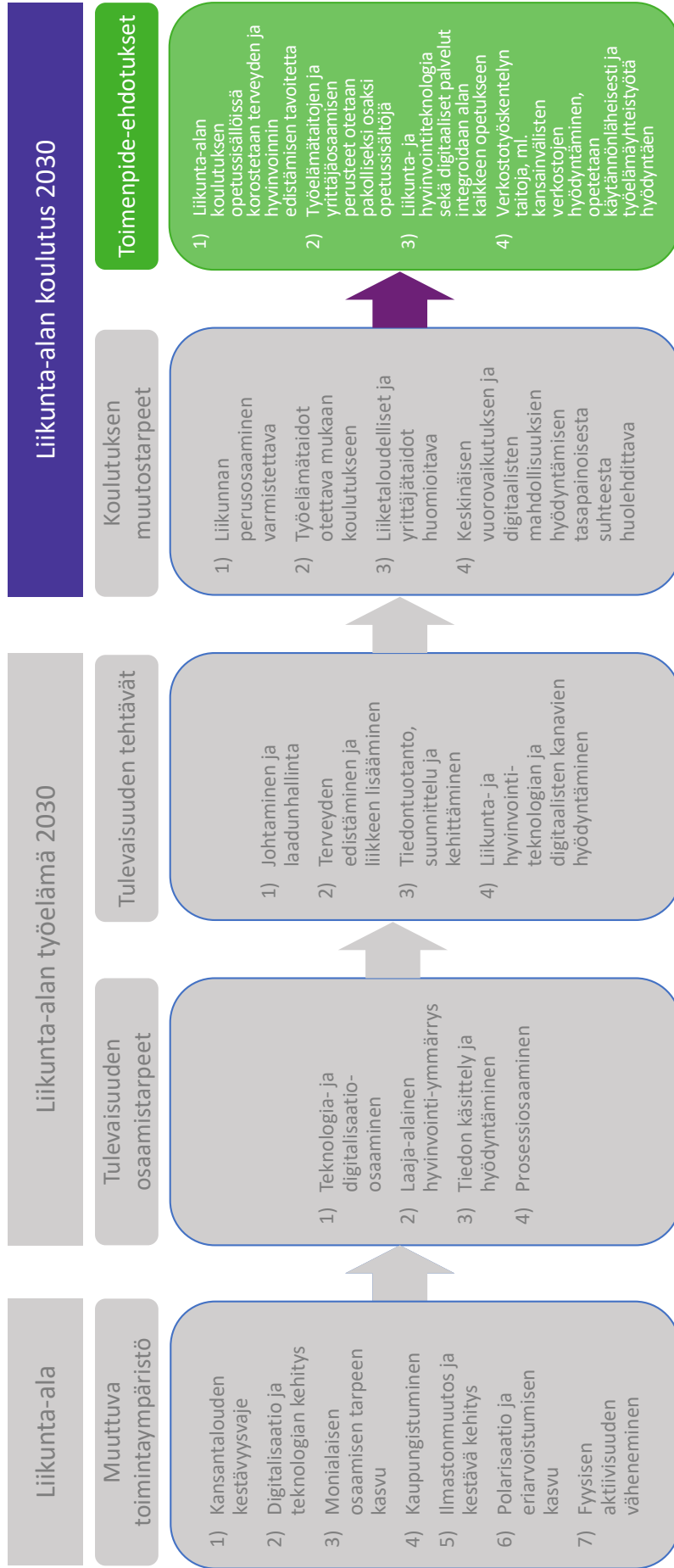
Tutkintoon johtavassa liikunta-alan korkea-asteen koulutuksessa on tarve panostaa laaja-alaisen hyvinvointiyymmärryksen hankkimiseen, yhteistyön ja verkostotyöskentelyn omaksumiseen sekä yrittäjyystaitojen oppimiseen koulutuksen aikana. Ennakointiryhmä näki, että korkeakoulut voivat valmistaa opiskelijoita harjaantumaan eri alojen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja verkostoitumiseen luomalla edellytyksiä opiskelijoiden kohtaamisille ja poikkialueiden verkostojen syntymiselle. Verkostoitumisen merkityksen omaksumiseen voidaan vaikuttaa mm. työharjoittelupaikkojen valinnalla. Korkeakoulutuksessa tulisi panostaa kansainvälisyyteen ja vaikuttamisosaamisen hankkimiseen ohjaamalla opiskelijoita osallistumaan kansainvälisiin seminaareihin ja yhteistyöprojekteihin. Liikunta-alan korkeakoulutuksen opetussisältöihin toivottiin integroitavan ekososiaalisen sivistyksen teemaopintoja läpileikkaavaksi yläkäsitteeksi. Ekososiaalisella sivistyksellä tarkoitettiin kestävä kehityksen ja eettisyyden näkökulmien tietoista esillä pitämistä.

Työuraa tukevan **jatkuvan oppimisen** tavoitteena on työssä ja opinnoissa omaksuttujen taitojen ja osaamisen jatkuva päivittäminen. Ennakointiryhmä arvioi, että jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksissa tulisi panostaa digitaalisten palvelupolkujen osaamisen kehittämiseen, verkostojen johtamisosaamiseen ja humanisuusosaamiseksi nimettyyn kokonaisuuteen, jolla ennakointiryhmä tarkoitti asiakaslähtöisyyden ja inhimillisyyden arvojen näkemistä työssä sekä ihmisten aitoon kohtaamiseen liittyviä tietoja ja taitoja.

Ennakointiryhmän ehdotukset liikunta-alan koulutuksen kehittämiseksi voitiin tiivistää neljään keskeiseen periaatteeseen, jotka tulee huomioida liikunta-alan koulutuksessa suurelta osin koulutustasosta riippumatta. Ehdotuksissa painottui vahva tarve valmistaa opiskelijoita tulevaan työhönsä liikunta-alalla. Koulutuksen periaatteelliset toimenpide-ehdotukset olivat seuraavat:

1. Liikunta-alan koulutuksen opetussisällöissä korostetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitetta.
2. Työelämätaitojen ja yrittäjäosaamisen perusteet otetaan pakolliseksi osaksi opetussisältöjä.
3. Liikunta- ja hyvinvointiteknologia sekä digitaaliset palvelut integroidaan alan kaikkeen opetukseen.
4. Verkostotyöskentelyn taitoja, ml. kansainvälisten verkostojen hyödyntäminen, opetetaan käytännönläheisesti ja työelämäyhteistyötä hyödyntäen.

Liikunta-alan koulutuksen toimenpide-ehdotukset on esitetty kuviossa 5

KUVIO 5. LIIKUNTA-ALAN KOULUTUKSEN TOIMENPIDE-EHDOTUKSET.

5 YHTEENVETO

Liikunta-alan osaamisen ennakkointiprosessi käynnistettiin joulukuussa 2019. Työ rajattiin koskemaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa.

Ennakkointityön alussa hankkeeseen kutsutuille osallistujille lähetettiin ennakkokysely, jolla kartoitettiin osallistujien näkemyksiä liikunta-alan muutostekijöistä, työelämän osaamistarpeista ja liikunta-alan koulutukseen liittyvistä kehittämistarpeista. Ennakkokyselyn vastauksia käytettiin ennakkointityön tausta-aineistona. Varsinainen työskentely toteutettiin työpaja-työskentelyn keinoin. Ensimmäinen työpaja järjestettiin Helsingissä tammikuun lopulla 2020. Koronapandemian aiheuttamat rajoitustoimet ja akuutit muutokset liikunta-alan työpaikoilla pakottivat muuttamaan ennakkointihankkeen toteutusta maaliskuusta 2020 alkaen. Hanke päätettiin laittaa kesän ajaksi tauolle ja suunnitellut työpajat siirrettiin syksylle. Työpajat korvattiin verkkokokouksilla sekä osallistujien käyttöön valikoiduilla taustamateriaaleilla. Ennakkointihanke päättyi marraskuussa 2020.

Ennakkointiryhmä tunnisti liikunta-alan muutostekijöiden nousevan suurelta osin yhteiskunnassa laajasti tunnetuista megatrendeistä. Osallistujat näkivät liikunta-alan toimintaympäristön osana laajaa hyvinvointiyhteiskunnan tukiverkkoa, jonka uhkakuvat liittyvät niin väestön ikääntymiseen kuin fyysisen aktiivisuuden vähenemiseenkin. Liikunta-alalla nähtiin olevan keskeinen rooli hyvinvointierojen kasvun hillitsijänä ja aktiiviseen elämäntapaan ohjaavan yhteiskunnan rakentamisessa. Liikuntapalvelujen saavutettavuutta nähtiin voitavan parantaa toimivalla kaupunkiympäristöjen suunnittelulla ja hyödyntämällä innovatiivisesti digitalisaation ja teknologisen kehityksen mahdollisuuksia.

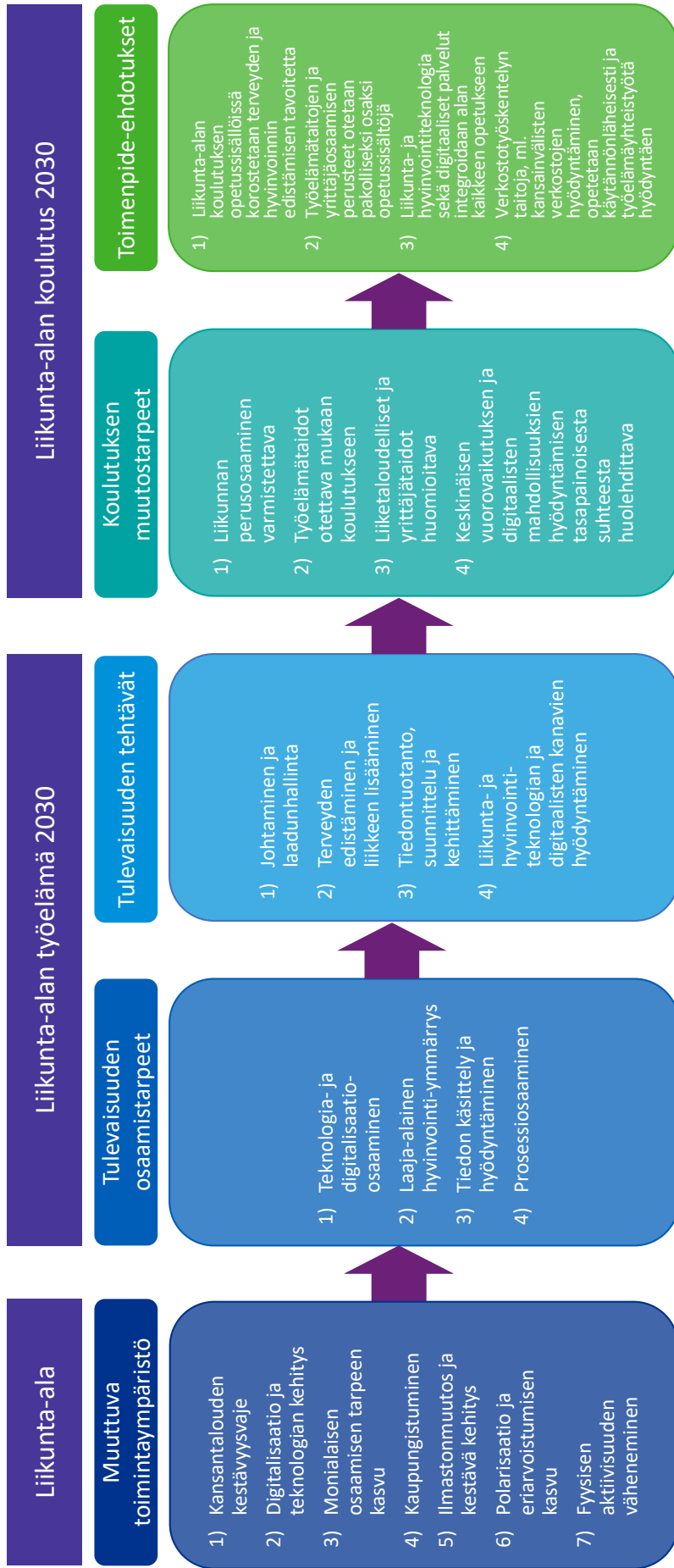
Ennakkointiryhmä näki liikunnan kytkeytyvän tulevaisuudessa läheisesti varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin. Liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävä merkitys arvioitiin keskeiseksi toimialan osaamistarpeita ohjaavaksi arvoksi. Hyvinvointipalvelujen monimuotoistuvassa verkostossa liikunta-alan ammattilaisten nähtiin tarvitsevan tulevaisuudessa laajaa ymmärrystä hyvinvointipalvelujen kokonaisuudesta ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Toimintakentän laajentuessa myös tiedon käsittelyssä ja sen hyödyntämisessä tarvitaan tulevaisuudessa kykyä arvioida saatavilla olevan tiedon luotettavuutta ja arvoa.

Liikunta-alan työtehtävien perusta ei muutu olennaisesti tulevaisuudessa. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen muodostavat tulevaisuudessakin liikunta-alan ytimen, joskin yhteys hyvinvointialan laajaan kokonaisuuteen tiivistyy. Sen sijaan tehtävien toteutuksen keinoissa voidaan nähdä tapahtuvan joitakin muutoksia. Digitaalisten kanavien hyödyntäminen kehittyy edelleen, ja tiedon tuotannon ja käsittelyn merkitys työn tietoperustan vahvistamisessa korostuu jonkin verran. Toimintaa ohjaavien normien ja standardien huomiointi vahvistunee jonkin verran myös liikunta-alalla. Uusien toimintatapojen ja työvälineiden käyttöönotto sekä liikunta-alan sulautuminen osaksi laajaa hyvinvointipalvelujen verkkoa vaativat asiantuntevaa ja taitavaa johtamista sekä laadunhallinnan prosesseja.

Liikunta-alan koulutuksen on oltava valmis vastaamaan alan työelämän vaatimuksiin. Vaikka liikunta-ala nähdäänkin jatkossa tiiviimpänä osana laajaa palveluverkkoa, on liikunta-alan koulutuksessa varmistettava liikunnan perusosaaminen. Liikunta-alan työn nähtiin olevan suurelta osin vuorovaikutustyötä, jolloin vuorovaikutustaitojen varmistamista koulutuksessa pidettiin tärkeänä. Oman haasteensa vuorovaikutustyöhön valmistautumiseen tuo digitalisaation voimakas edistyminen. Toisaalta digitaalisten kanavien hyödyntämisen ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen tasapainon nähtiin olevan myös mahdollisuus lisätä liikuntapalvelujen saavutettavuutta. Muuttuvan toimintaympäristön ja monimuotoistuvien palveluverkkojen myötä myös erilaiset työkuulttuurit kohtaavat tulevaisuudessa alan työpaikoilla aiempaa enemmän. Vaatimukset sopeutua nopeasti erilaisiin työyhteisöihin ja niiden sääntöihin nähtiin keskeisiksi työtaidoiksi, ja ennakointiryhmä näkikin liikunta-alan koulutuksessa tarvittavan jatkossa myös työelämätaitojen oppimisen varmistavia opintokokonaisuuksia.

Liikunta-alan osaamisen ennakointiryhmä kiteytti ennakointityön tulokset toimenpide-ehdoetuksiksi. Osallistujat arvioivat, että liikunta-alan koulutuksen sisällöissä tulisi korostaa laajasti terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä, työelämätaitojen ja yrittäjäosaamisen oppimista, digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämisen taitoja sekä verkostotyöskentelyn valmiuksia.

Liikunta-alan osaamisen ennakkoinnin keskeiset tulokset on esitetty kuviossa 6.

KUVIO 6. LIIKUNTA-ALAN OSAAMISEN ENNAKOINTITYÖN KESKEISET TULOKSET.

LÄHTEET

- Bulletin of the World Health Organization 2010: Urbanization and health.
- Borodulin, K., Jallinoja, P. & Koivusalo, M. (toim.) 2016: Epäterveellinen ruokavalio, vähäinen liikunta ja polarisaatio – syyt, kustannukset ja ohjaustoimet. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 24/2016.
- Deloitte 2020: European Health & Fitness Market Report 2020.
- Diges ry 2020: Liikunta-alan yrittäjyyden kehittämissstrategia 2020.
- Hakala, R., Tahvanainen, S. & Virtanen, K. 2012: Sosiaali-, terveys- sekä kuntoutus- ja liikunta-alan osaamistarpeiden ennakointi. Synteesi 2006–2012 tehdyistä ennakointiselvityksistä.
- Hanhijoki, I. 2020: Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia tulevaisuuden koulutustarpeista. Opetushallitus.
- Kauravaara, K. 2018: Liikunta ja urheilu aikuisen hyvinvoinnin tukena. Asiantuntijatyö liikkujan polun aikuisuusvaiheesta. Suomen Olympiakomitea.
- Nielsen Sports 2018: Top 5 Global Sports Industry Trends.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2007: Liikunta valintojen virrassa. Kansallista liikuntaohjelmaa valmisteleavan toimikunnan väliraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:13.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19.
- Opetushallitus 2018: Työllisyyden ja osaamisen muutoksia. Osaamisen ennakointifoorumin skenaariotyön tuloksia.
- Vehmas, H., Kontsas, M., Koskinen, T., Kämppi, K. & Puronaho, K. 2005: KLEROT II, Liikunta-alan elinkeinorakenne ja osaamistarpeet. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. Helsinki.
- Viitasaari, J. 2015: Liikunta-alan korkeakoulutuksen tarveselvitys. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Tervameri, T. 2020: Missä mennään sote-toimiala? Sosiaali- ja terveysalan toimialaraportti. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki. Toimialaraportit 2020:1.
- Valtion liikuntaneuvosto 2012: Liikunta ja työurat – työelämä kaipaa myös liikettä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:3.
- Valtion liikuntaneuvosto 2014: Mikä maksaa? Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. DROP-OUT vai THROW-OUT? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Ratkaisuja liikunnan ja urheilun harrastamisen taloudellisten esteiden vähentämiseksi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2.
- Valtion liikuntaneuvosto 2019: Liikunnan muutostekijäkortti.
- Valtion liikuntaneuvosto 2020: Koronapandemian akuutit vaikutukset liikuntatoimialaan. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2020:1.
- Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018: Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

LIITTEET

A. Liikunta-alan osaamisen ennakointityön osallistujat

OSALLISTUJA, ORGANISAATIO

Alapappila Annukka, Suomen Sydänliitto
Apajalahti Tiina, Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry
Eskola Ilmari, Jyväskylän yliopisto & Helsingin yliopisto
Heinonen Paavo, Suomen Urheiluopisto Vierumäki
Juntunen Riikka, Suomen Paralympiakomitea ry
Kanerva Jari, Liikuntatieteellinen Seura
Koivunen Hanna, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Kähäri-Wiik Kaija, Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto
Listola Joni, Fysioline Oy /FAF
Luukkainen Nina, Urheiluopistojen Yhdistys ry
Mannonen Iina, Suomen Urheiluopisto Vierumäki
Murtonen Mervi, Tukes
Nordström Soila, Opetushallitus
Nuottanen Jaana, Kansalaisopistojen liitto
Pasanen Suvi, Yhteinen Toimialaliitto ry
Pyykkönen Tiina, Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Pajulahti
Rikala Saku, Valtion liikuntaneuvosto
Rossi Marleena, Jyväskylän yliopisto
Rouvinen Anne, Kisakallion Urheiluopisto
Talvitie Jarno, Hyvinvointiala HALI ry
Witick Mikael, Erimover/Trainer4You

ENNAKOINTITYÖN PROJEKTIRYHMÄN JÄSENET

Haapamäki Jatta, KPMG
Hämäläinen-Bister Riitta, SKY ry
Kettunen Oili, Vierumäki
Nikander Jussi, KPMG
Radnia Riitta, Opetushallitus
Sarpio Anna, Opetushallitus
Mäenpää Tiina, Terveystieteiden tutkimuskeskus

B. Liikunta-alan muutostekijät ja niiden vaikutukset liikunta-alaan

Kansantalouden kestävyysvaje	
Digitalisaatio ja teknologian kehitys	– Digi on tullut jäädäkseen
Monialaisen osaamisen tarpeen kasvu	
	– ”Perinteisen” terveydenhuollon ja liikunta- ja hyvinvointipalveluiden sulautuminen
	– Tarve tunnistaa yhteistyömuotoja eri sektoreiden välillä
	– Yksityinen sektori ollut tässä ketterämpi / julkisella puolella byrokratia ja tarkkaan rajatut tehtävät rajoitteena
	– Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden käsitteellinen muutos tulee siirtymään kohti kokonaisvaltaista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä
	– Liikunnan itsearvoinnin rooli vähenee ja välineellisen arvon merkitys korostuu entistä moniammatillisemmissa konteksteissa
	– Hyvinvointitietoisuuden lisääntyminen
Kaupungistuminen	
Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys	– Maantieteellinen eriarvoisuus lisääntyy aktiivista elämäntapaa edistävän yhdyskuntasuunnittelun osalta (kestävä kehitys)
	– Luontosuhteen muutos
	– Ilmastohuoli
	– Kaupungistuminen
Polarisaatio ja eriarvoistumisen kasvu	
	– Yhdenvertaisuuden vaade korvaa taloudellisen polarisaation vaikutuksista
	– Terveyden ja hyvinvoinnin polarisaatio lisääntyy
	– Liikkumisen polarisaatio
	– Liikunta-alan kaupallistuminen
	– Taloudellinen polarisaatio
	– Sosioekonominen asema
Fyysisen aktiivisuuden väheneminen	
	– Fyysisen aktiivisuuden väheneminen
	– Ennalta ehkäisevä
	– Aktiivinen elämäntapa läpi elämän
	– Lasten liikkumisen vähentyminen
	– Lasten tutustuttaminen harrastusmahdollisuuksiin entistä kattavammin
	– Liikuntatietous osana yhteispedagogiikan koulutusta
	– Lasten seuravalmennuksen kasvatuksellisuus
	– Valmentajat tärkeitä roolimalleja, joten heidän osaamisensa erityisen tärkeää

C. Liikunta-alan osaamistarpeet

Osaaminen	
1	Ajanhallintaosaaminen
2	Digiosaaminen (teknologiat, digitaidot, koodaus, sovellustuntemus, datan hallinta ja mittaaminen ym.)
3	Ekologisuusosaaminen (kestävän kehityksen periaatteiden tunteminen)
4	Eri ihmisryhmien palvelutarpeiden tunnistaminen (ikäntyneet, monikulttuurisuus ym.)
5	Arvoajatteluosaaminen (etiikka, yhdenvertaisuus ym.)
6	Hanke-/projektityöosaaminen
7	Hyvinvointitrendiosaaminen (ennustaminen/seuraaminen)
8	Informaatioergonomiaosaaminen
9	Itsensä johtamisosaaminen
10	Kansanterveysosaaminen (soten ja liikunta-alan lähentyminen)
11	Kehittämisaosaaminen (palvelumuotoilu, innovatiivisuus ym.)
12	Kokonaisvaltaisen terveys-/hyvinvointikäsitteen ymmärtäminen
13	Lainsäädännön tunteminen (toimintojen ja toimipaikkojen lainmukaisuus, turvallisuus, tietosuojat)
14	Liikuntainfrasuunnittelun osaaminen
15	Moniammatillisuusosaaminen
16	Muutoksiin sopeutumisosaaminen (joustavuus, epävarmuuden sietäminen)
17	Myynti- ja markkinointiosaaminen (brändäys, oman osaamisen myynti)
18	Ongelmanratkaisuosaaaminen
19	Opetus- ja ohjausosaaminen
20	Oppimisen taidot (jatkuva oppiminen, ketterä oppiminen)
21	Psykologiaosaaminen (motivaatiopsykologia, mielenterveys ym.)
22	Riskien arvioimis- ja hallintaosaaminen (standardien tunteminen, toimintaohjeiden ja mallien luominen)
23	Sisällön tuottamisosaaminen
24	Sote/hyte-kentän rajapintojen tunteminen ja ymmärtäminen
25	Taloulosaaminen (palvelujen hinnoittelu-, kustannuslaskenta ym.)
26	Tapahtumien suunnitteluosaaminen
27	Tiedon analysointi- ja lähdekriittisyysosaaminen (tiedonhaku ym.)
28	Verkosto- ja työelämäosaaminen
29	Viestintäosaaminen (erilaiset viestintäkeinot ja -tavat)
30	Vuorovaikutusosaaminen (sosiaaliset taidot, tunneäly ym.)
31	Yhteistyöosaaminen (eri toimijoiden kanssa, esim. terveydenhuollon ammattilaiset, tiede- ja käytännön toimijat)
32	Yrittäjyysosaaminen

D.1 Liikunta-alan tehtävät 2030

Liikunta-alan tehtävät 2030		
PIENRYHMÄT 1-3		
Tehtävänimike	Tehtävän kuvaus ja tarve	Onko tehtävä olemassa jo 2020?
Liikunnan opettaja (liikuntaan sosiaalistaja)	Uusien sukupolvien sosiaalistaminen liikuntaan ja terveellisiin elämäntapoihin (päiväkodit, oppilaitokset) [suorituskeskeisyydestä kannustavampaan lähestymistapaan].	Kyllä
Senioriliikunnan asiantuntija / ohjaaja	Ikääntyvän kansanosan toimintakyvyn ja vireystilan ylläpito ja parantaminen (monipuolisuus, matalan kynnyksen toiminta).	Kyllä
Toiminnantarkastaja ("compliance officer")	Varmistaa (neuvoo & valvoo), että organisaatiot noudattavat toiminnassaan yleiseurooppalaisia liikunta- ja hyvinvointialan tavoitteita, sekä kestäväälle kehitykselle ja hyvälle eettiselle toiminnalle asetettuja standardeja. Organisaatiot eivät lähtökohtaisesti tarvitse kukin omaa toimijaansa toteuttamaan näitä tavoitteita, vaan compliance-periaatteiden tulisi olla integroituneena osaksi päivittäistoimintoja.	50/50?
Terveydenhoitaja-liikuntaneuvoja, Hyvinvointi- ja ravitsemusterapeutti, -koordinaattori	Korkealaatuisten(!) täydennyskoulutusten avulla hybridiosaajat osaksi julkista terveys- ja liikuntaneuvonnan palveluketjua.	50/50
Erytisryhmien ja kuntouttavan liikunnan asiantuntijoita / ohjaajia	Erytistarpeita omaavien väestöryhmien sosiaalistaminen liikuntaan ja terveisiin elämäntapoihin soveltavan liikunnan keinoin. Luontoliikunnan hyödyntäminen	Kyllä
Tiedontuottaja	Tehtävänä tunnistaa "aukkoja" järjestelmässä ja raportoida niistä. Kansallisen liikunta- ja hyvinvointialan tietojärjestelmän hallinta.	Kyllä
Liikunnanopettaja	Koululaisten ja opiskelijoiden opettaja	olemassa on
Kortteliliikuttaja	Tietyn alueen väestön liikkumaan innostaja	ei varsinaisesti ole
Työpaikkaliikuttaja	Innostaa ja ohjaa työpaikoilla työntekijöitä liikkumaan	ei varsinaisesti
Liikuntasuunnittelija	Suunnittelee liikuntatapahtumia, liikuntapaikkoja jne.	on olemassa
Ikääntyneiden liikuttaja	Erikoistunut ikääntyneiden liikuntaan ja ohjaukseen	osittain olemassa
Liikuntarobotiikan kehittäjä/suunnittelija	kehittää liikuntaan liittyvää robotiikkaa	osittain olemassa – liikunta-alan ammattilaisten osaamisen hyödyntämisen laajentaminen!
Valmentaja/etäohjaaja	Valmentaa sähköisesti	on olemassa
Yksilöllinen koutsaja	Tarjoaa yksilöllisiä ja henkilökohtaisia valmennuspalveluita – enemmän kuin personal trainer	Osittain olemassa
eUrheiluvallmentaja	Virtuaalisessa ympäristössä tapahtuvan urheilun valmentaja	on olemassa
Sisällöntuottaja	Videointi ja tekoälyn hyödyntäminen	Kyllä

Liikunta-alan tehtävät 2030		
PIENRYHMÄT 1-3		
Tehtävänimike	Tehtävän kuvaus ja tarve	Onko tehtävä olemassa jo 2020?
Etäohjaaja/-neuvoja	Etenkin ryhmäliikuntamuodot siirtyvät enenevässä määrin etänä pidettäväksi	Kyllä
Liikuntapaikkahoitaja	Tehtävä sisältää erilaisia liikuntapaikkojen hoitotehtäviä. Tarve säilynee nykyisellään/vähenee.	Kyllä
Liikunnanohjaaja ja liikuntaneuvoja	Tehtävä sisältää erilaisia liikunnan ohjaus-, koulutus-, valmennus-, neuvonta- ja suunnittelutehtäviä. Tarve säilynee nykyisellään.	Kyllä
Erityisliikunnanohjaaja	Tehtävä sisältää erilaisia erityisryhmien liikunnan ohjaus-, koulutus-, neuvonta-, koordinaatio- ja suunnittelutehtäviä. Tarve kasvaa väestön ikääntyessä.	Kyllä
Liikunnanopettaja	Tehtävä sisältää erilaisia liikunnan opetustehtäviä. Tarve vähenee ikäluokkien pienentyessä.	Kyllä
Erilaiset asiantuntijatehtävät (liikuntakoordinaattori ja -suunnittelija jne.)	Tehtävä sisältää erilaisia koordinaatio-, suunnittelu-, valmistelu-, kehittämis-, koulutus- ja valvontatehtäviä. Tarve säilynee nykyisellään.	Kyllä
Personal trainer	Tehtävä sisältää erilaisia ohjaus-, koulutus-, neuvonta- ja valmennustehtäviä. Tarve säilynee nykyisellään.	Kyllä
Tutkija	Tehtävä sisältää erilaisia liikunta-alan tutkimustehtäviä ja osalla myös opetusta. Tarve säilynee ennallaan.	Kyllä
Liikuntajohtaja/toimitusjohtaja	Tehtävä sisältää erilaisia liikunta-alan johto-, hallinto- ja esimiestehtäviä julkisella sektorilla, järjestöissä ja yhdistyksissä sekä yrityksissä. Tarve säilyy entisellään tai vähenee.	Kyllä
Etäliikuntatapahtuman järjestäjä	Ideoi ja toteuttaa etäliikuntatapahtuman/kilpailun. Esim. Suomen Latu: Nuku yö ulkona.	Tuloillaan
”Hyvinvointivalmentaja” / ”Hyvinvointineuvoja”	Vastaa asiakkaan/ryhmän kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämisestä (psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus)	Tehtävänimenä käyttää somessa vaikuttavat, ei taida olla yleisesti hyväksyttyä määritelmää
Valmentaja	Tehtävä sisältää valmennustehtäviä, niin yksilö kuin joukkue/ryhmä. Tarve säilynee nykyisellään.	Kyllä
Luontoliikuttaja, ”eräopas vol 2.0”	Erilaisia luontoliikuntaan, ulkoiluun ja eräilyyn liittyviä ohjaus-, neuvonta- ja koulutustehtäviä.	Kyllä, osin

PIENRYHMÄ 4.

Pienryhmä 4 nosti liikunta-alan tulevaisuuden tehtävänimikkeisiin liittyvät asiat alla olevien kohtien mukaisesti.

- Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osaajat
- Hyvinvointikoordinaattori kunnassa
- Terveysten edistäminen/ loukkaantumisten vähentäminen harrastelijaseurassa, järjestöissä, koululiikunnassa
- Ihmisjohtaminen ja ihmistuntemus
- Luonnon hyödyntäminen hyvinvoinnissa
- Liikuntatapahtumien ja konseptien vieminen verkkoon. Miten näissä taataan laatu?
- Terveystiedon edistämisen datan purkaminen ja kääntäminen vuorovaikutukselliseksi osaamiseksi
- Tehtävä/koulutusnimikkeiden uudelleen avaaminen: Health exercise specialist, terveysliikunnan erityisliikunta.
- Tiedon ja tieteen popularisointi ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa verkostossa
- Sote-alan ja liikunta-alan lähentyminen: liikuntaneuvojat ennaltaehkäisevän ja terveydenedistämisen tehtäviin. Palveluketjun ohjaus.
- Auditointi ja sertifiointi hyvinvointipalveluille

D.2 Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030

PIENRYHMÄT 1-3.

Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030			
Tehtävänimike (siirrä edellisestä työpohjasta)	Tehtävässä painottuvat liikunta-alan yleisosaamiset (siirretty ylhäältä)	Tehtävän vaatima erityisosaaminen	Miten erityisosaaminen voidaan hankkia?
Liikunnan opettaja (liikuntaan sosiaalistaja)	Inhimilliset piirteet kanssakäymisessä & empatiakyky Teknologia-osaaminen & digitaidot Sopeutumistaidot & resilienssi (esim. ”liikunnan etäopetus?”)	Eriävien tarpeiden tunnistaminen Osallistamis- ja motivointitaidot Luovuus ja innovointikyky	Koulutuksessa painotettava psykologiaa ja viestintätaitoja (jopa lajiosaamisen kustannuksella). Sosiaalipsykologiaopintojen avulla mahdollista havaita paremmin yksilöiden erityistarpeet.
Senioriliikunnan asiantuntija / ohjaaja	Taito viestiä selkeästi ja personoidusti Ymmärrys liikunta- ja hyvinvointialan sektoreista ja eri toimijoiden välisestä työnjaosta Palveluallttius	Ihmisen kehon ominaisuuksien tuntemus, kuntoutusosaaminen, soveltavan liikunnan taidot	Erikoistumisopintojen kytkeminen useisiin koulutuspolkuihin. Opintoja: anatomia & fysiologia, epidemiologia, senioriterveyden ja -hyvinvoinnin verkoston hahmottaminen, soveltavan liikunnan opinnot
Toiminnantarkastaja	Kyky ottaa huomioon ympäristö- ja eettiset- & turvallisuusnäkökohdat liikunta- ja terveysalan viitekehyksessä Palveluallttius Toiminta ja sen mukauttaminen liikunnan eri sektoreilla	Standardien tuntemus Informaation tuottaminen Tieto- ja tilastojärjestelmien hallinta	Kaikilla koulutuspoluilla korostettava eettisen ja kestävä kehityksen mukaisen toiminnan periaatteita ja tapoja saavuttaa tavoitteita. Lisäksi erikoistumismahdollisuuksia.
Terveystenhoitaja- liikuntaneuvoja, Hyvinvointi- ja ravitsemusterapeutti	”Massadatan” omaksumis-, suodattamis- ja hyödyntämistäidot Ymmärrys liikunta- ja hyvinvointialan sektoreista ja eri toimijoiden välisestä työnjaosta Taito viestiä personoidusti / asiakastuntemus	Palveluketjujen tuntemus Verkosto-osaaminen Terveys- ja hyvinvointiteknologioiden hallinta (mittaus/analyysi/ ym.)	Sertifioidut täydennuskoulutukset asiantuntijuuden laventamiseksi. Järjestämisvastuu jakautuu ja yhteistyö korostuu eri sektoreiden välillä.
Erityisryhmien liikunnan asiantuntijoita / ohjaaja	”Asiakastuntemus” ”Massadatan” omaksumis- ja hyödyntämistäidot, innovointikyky	Soveltavan liikunnan toimintamallien ja tukiorganisaatioiden tuntemus	Soveltavan liikunnan huomiointi yleisopinnoissa monialaisesti. Inklusion korostaminen. Erikoistumisopinnot.
Tiedontuottaja	”Massadatan” omaksumis-, suodattamis- ja hyödyntämistäidot Ennakointi- ja arviointitaidot Kansainvälisyys Kyky tunnistaa trendejä Teknologia-osaaminen & digitaidot Ymmärrys liikunta- ja hyvinvointialan sektoreista ja eri toimijoiden välisestä työnjaosta	Kansallisten liikunta-alan tietojärjestelmien hallinta ja kehittäminen Tutkimusmenetelmien hallinta Tiedon raportointi ymmärrettävästi ja tiivistetysti	Kansallisen tietovarannon keskittäminen / tiedon saatavuuden helpottaminen. Tietojärjestelmätieteen opintojen, tutkimusmenetelmien, hanke-osaamisen, arviointi- ja ennakointiopintojen korostaminen koulutuspoluilla.

Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030			
Tehtävänimike (siirrä edellisestä työpohjasta)	Tehtävässä painottuvat liikunta-alan yleisosaamiset (siirretty ylhäältä)	Tehtävän vaatima erityisosaaminen	Miten erityisosaaminen voidaan hankkia?
Liikunnanopettaja	Opetus- ja ohjausosaaminen	digiosaaminen, datan hallinta, mittausvälineet, erityisryhmien ohjaus ja aktivointi	
Kortteliliikuttaja	Vuorovaikutustaidot, ongelmanratkaisutaidot, luovuus	Ammatillista työtä	
Työpaikkaliikuttaja	Yksilöllinen ohjausosaaminen työpaikoilla, motivointi, istumisen tauottaminen	Työolojen tuntemus, innostaminen, motivointitaito	
Liikuntasuunnittelija	Tapahtumien suunnitteluosaaminen, liikuntainfran suunnitteluosaaminen, luovuus, kehittämisosaaminen	Tapahtumien suunnitteluosaaminen, liikuntainfran suunnitteluosaaminen	
Ikääntyneiden liikuttaja	Ihmisen anatomian ja fysiologian tuntemus, vuorovaikutustaidot	Vanhuus elämänvaiheena	
Liikuntarobotiikan kehittäjä/suunnittelija	Liikuntaohjausosaaminen	teknologia- ja digiosaaminen, sovellustuntemus	
Valmentaja/etäohjaaja	Ohjausmenetelmäosaaminen, ohjaussovellusten hallinta, vuorovaikutusosaaminen	Motivaatiopsykologia	
Yksilöllinen koutsaaja	Vuorovaikutustaidot, liikunnanohjaustaidot	Psykologinen osaaminen	
eUrheiluvallmentaja	Ergonomiaosaaminen, liikunnanohjaustaidot	Sovellustuntemus, niiden käytön hallinta ja kehittämisosaaminen	
Sisällöntuottaja		Tiedon ja analytiikan osaaminen. Google ja Facebook analytiikka.	Täydennyskoulutus, erikoisammattitutkinto, moniammatillinen koulutus.
Etäohjaaja	Ryhmäliikunnan ohjaamisen tarve ei katoa, mutta vähenee (etäyhteydet), tähän liittyy ehkä myös eriytyminen. Osa haluaa ryhmäliikuntaa, joka voi sisältää myös sosiaalista kontaktia ja lyhyttä yksilöohjausta, mutta koska etäyhteyksien hyödyntäminen säästää aikaa, ihmiset siirtyvät enenevässä määrin hyödyntämään tätä mahdollisuutta.		Sisältyy peruskoulutukseen
Liikuntapaikkahoitaja	Perinteisen liikuntapaikkojen hoitotehtävien lisäksi mukaan tulee digitaalisten liikuntaympäristöjen "hoito"?	Osaamistarpeet/erikoistuminen lisääntyy lajikirjon kasvaessa ja sirpaloituessa? Lisäksi tarvitaan digitaalista osaamista?	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?

Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030

Tehtävänimike (siirrä edellisestä työpohjasta)	Tehtävässä painottuvat liikunta-alan yleisosaamiset (siirretty ylhäältä)	Tehtävän vaatima erityisosaaminen	Miten erityisosaaminen voidaan hankkia?
Liikunnanohjaaja ja liikuntaneuvoja	Kasvokkaisen toiminnan lisäksi tehtävässä korostuu entistä enemmän digitalisaation hyödyntäminen (esimerkiksi etäohjaus ja -neuvonta). Myös kyky kohdata ja ohjata erilaisia väestöryhmiä (esim. ikääntyneet, maahanmuuttajat), yksilöllisyys ja luontoliikunnan osaaminen korostuvat.	Moniammatillisuus ja yhteistyökyky eri toimijoiden kanssa korostuu. Osaamistarpeet/ erikoistuminen lisääntyy lajikirjon kasvaessa ja sirpaloituessa? Ohjauspalveluita ulkoistetaan yhä enemmän, jolloin ohjaajilla tulee olla yrittäjyysosaamista, markkinointi- ja tuotteistamisosaamista?	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Erityisliikunnan-ohjaaja	Kasvokkaisen toiminnan lisäksi tehtävässä korostuu entistä enemmän digitalisaation hyödyntäminen (esimerkiksi etäohjaus), ikääntyneiden liikunnan edistäminen ja luontoliikunnan osaaminen.	Moniammatillisuus ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa korostuu	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Liikunnanopettaja	Kasvokkaisen toiminnan lisäksi tehtävässä korostuu entistä enemmän digitalisaation hyödyntäminen (esimerkiksi etäopetus). Myös kyky kohdata ja ohjata erilaisia väestöryhmiä sekä luontoliikunnan osaaminen korostuvat.	Moniammatillisuus ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa korostuu (esim. koulujen ja seurojen välinen yhteistyö lisääntymässä)	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Erilaiset asiantuntijatehtävät (liikuntakoordinaattori ja -suunnittelija jne.)	Tehtävässä korostuu nykyistä enemmän yhteistyö eri hallinnonalojen ja toimijoiden (esim. yhdistykset ja yritykset) kanssa, verkosto- ja vaikuttamistyö sekä seuranta ja arviointitehtävät	Digitalisaation hyödyntäminen, kasvavien tietomäärän omaksuminen ja analytiikka, viestintäosaaminen	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Personal trainer	Kasvokkaisen toiminnan lisäksi tehtävässä korostuu entistä enemmän digitalisaation hyödyntäminen palveluiden tarjoamisessa, asiakkaiden kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen, luontoliikunta sekä erilaisten väestöryhmien kohtaaminen ja ohjaaminen sekä yhä yksilöllisempien palveluiden tarjonta	Erikoistuminen lisääntyy lajikirjon kasvaessa ja sirpaloituessa? Moni PT toimii jatkossakin yrittäjänä, jolloin korostuu yrittäjyyteen liittyvä osaaminen, markkinointi- ja tuotteistaminen, oman jaksamisen hallinnointi (erityisesti yksinyrittäjät)	Esimerkiksi täydennyskoulutus

Tehtäviin liittyvät erityisosaamiset 2030			
Tehtävänimike (siirrä edellisestä työpohjasta)	Tehtävässä painottuvat liikunta-alan yleisosaamiset (siirretty ylhäältä)	Tehtävän vaatima erityisosaaminen	Miten erityisosaaminen voidaan hankkia?
Tutkija	Laaja-alainen liikuntaan liittyvä yleisosaaminen, mutta myös osaaminen omasta tutkimusalasta.	Yhteistyö eri tieteenalojen, eri maiden tutkijoiden ja eri toimijoiden (muut kuin tutkijat) kanssa korostuu, osaamistarpeet tutkimusrahoituksen hankkimiseksi (esim. yritysyritys), tiedeviestinnässä, tieteen popularisoinnissa, itsensä markkinoinnissa, "profiloinnissa" ja tuotteistamisessa kasvavat. "Tutkijat kammioistaan kentälle".	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Liikuntajohtaja/ toimitusjohtaja	Liikunnan hallinto- ja johtotehtävät	Siirtyminen yhä enemmän vapaaehtoistoiminnasta ammattimaisempaan toimintaan, mikä luo johdolle yhä kasvavia osaamistarpeita: Henkilöstöjohtaminen, talouden suunnittelu, rahoituksen hankinta, verkostotyö, kyky mukautua jatkuvaan muutokseen ja sietää epävarmuutta	Erityisosaaminen täydennyskoulutuksella tai osana peruskoulutusta?
Etäliikunta- tapahtuman järjestäjä	Perus tapahtumajärjestäjän taidot. Turvallisuus, liikuntapaikat, mittaaminen. Ympäristökuorma.	Uusi alustoja mittaamiseen Tapahtumajärjestäjän vastuu, jos pääjärjestäjä etänä.	Sisältyy peruskoulutukseen.
"Hyvinvointi- valmentaja" / "Hyvinvointineuvoja	Laajalainen liikuntaan liittyvä osaaminen	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin (henkinen, fyysinen, sosiaalinen) osaaminen ja ymmärrys	Onko tutkintokoulutus, joka huomioisi ihmisen psykofyysisen kokonaisuuden? Voisi olla terveystieteiden alla.
Valmentaja	Urheiluun liittyvä osaaminen, osin laaja-alainen, osin voi olla hyvin spesifi (esim. jonkun lajin taitovalmentaja tai "pelitilannevalmentaja")	Voi liittyä johonkin erityisalueeseen, kuten data-analytiikkaan, johtamiseen jne.	Erityisosaaminen erilaisesta täydennyskoulutuksesta
Luontoliikuttaja, "eräopas vol. 2.0"	Laaja-alainen luontoliikunnan ja ulkoilun osaaminen	Sosiaalinen ja henkinen hyvinvointi otetaan huomioon kaikessa toiminnassa, ei lähestytä asiaa vain teknisesti.	

PIENRYHMÄ 4.

Pienryhmä 4 nosti liikunta-alan tulevaisuuden tehtäviin liittyviksi erityisosaamisiksi alla olevat asiat.

- Verkostoitumisen tärkeys
- Yhteistyötaidot
- Digiosaaminen
- Viestintä, erilaiset viestintätavat
- Tiedonkeräys ja analysointi
- Tietoa ja oppia voi saada monesta paikasta, mutta osaamisen kohdentaminen niin, että syvennyttään tiettyyn siivilään
- Soveltamistaidot

E. Liikunta-alan jatkuvan oppimisen ja koulutuksen muutostarpeet ja -ehdotukset

E.1 YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS

Koulutuksen muutostarpeet	Mitä toimenpiteitä/päätöksiä vaaditaan?
<ul style="list-style-type: none"> - Kriittinen tiedonhankinta ja -tulkinta. 	<ul style="list-style-type: none"> - OPS:in pitäminen ajan tasalla. Miten vastaa aikaansa?
<p>Liikuntateknologia: Biohakeroitinäkökulma, myös kriittinen suhtautuminen (ymmärtää hyödyt, mutta samalla kriittinen suhtautuminen)</p> <p>Kuluttajanäkökulma – ymmärtää mikä on hyvä tuote, miksi käytetään</p> <p>Pelillistäminen, lisätty todellisuus, virtuaalitodellisuus</p>	<p>Resurssien suuntaaminen</p> <p>Täydennyskoulutus – elinikäinen oppiminen</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Terveystietämisen ja liikkeen lisääminen - Elämäntietämisen alkeiden opiskelu (ravinto, uni, ajanhallinta, jne.) - Oikeiden toimintamallien opettaminen – liikunnan perustaitojen oppiminen, ”työkalujen” antaminen - Terveystietämisen perustaitojen opettaminen (esim. istumisen tauottaminen) - Luontosuhteen edistäminen - Liikunnan elämyksellisyyden ja kokemuksellisuuden korostaminen vs. suorittaminen – liikkuminen ei välttämättä erillinen, irrallinen osa arkea. 	<ul style="list-style-type: none"> - Terveystietämisen ja elämäntietämisen kehittäminen kulkisi mukana koko oppivelvollisuuden ajan - Eri oppimisympäristöjen hyödyntäminen

E.2 TUTKINTOON JOHTAVA AMMATILLINEN KOULUTUS

Koulutuksen muutostarpeet	Mitä toimenpiteitä/päätöksiä vaaditaan?
<p>Työelämätaidot</p> <p>Kriittisen tiedonhaun osaaminen</p>	<p>Työelämätaidojen verkkokurssi, suoritettava ennen työssäoppimisjaksoa</p> <p>Työelämävalmius hankittava/ todennettava, koulutuksen järjestäjä hyväksyy</p>
Yrittäjäosaaminen	Pakolliset opinnot + harjoittelu kaikille
Perusosaaminen	Riittävä resursointi lähiopetukseen
Vuorovaikutus	Varmistetaan riittävästi kohtaamisia eri yhteyksissä työelämässä sekä lähiopetuksessa
Moniammatillinen yhteistyö ja kehittäminen, kokonaisvaltainen hyvinvointi	Yhteistyö eri alojen kanssa opintojen aikana, kohtaamiset ja verkostojen syntymiset, työelämäyhteistyö ristiin eri alojen kanssa
Liikunta- ja hyvinvointitekniikka ja digiosaaminen	Integroidaan kaikkien opetuksen

E.3 TUTKINTOON JOHTAVA KORKEA-ASTEEN KOULUTUS

Koulutuksen muutostarpeet	Mitä toimenpiteitä/päätöksiä vaaditaan?
Laaja-alainen hyvinvointiymmärrys sekä moniammatillisuus ja yhteistyö, verkostotyöskentely	Yhteistyö eri alojen kanssa jo opintojen aikana, mahdollisuudet opiskelijoiden kohtaamisiin ja verkostojen syntyminen, työelämäyhteistyö ristiin eri alojen kanssa.
Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	Työelämäyhteistyö eri alojen kanssa. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiovalmiuksien kehittämistä, jotta opiskelijoilla valmiudet siirtyä vastaaviin töihin työelämässä: yritys yhteistyö ja pilotit.
Yrittäjyys	Yrittäjyysopinnot pakollisiksi opinnoksi, jolloin opiskelijoilla valmiudet ryhtyä yrittäjäksi. Yrittäjyys osaksi opintoja ja harjoittelua.
Kansainvälisyys ja vaikuttamisosaaminen	Kansainväliset seminaarit ja kv-yhteistyö, vaikuttamisosaaminen suomalaisessa yhteiskunnassa ja kansainvälisesti.
Ekososiaalinen sivistys: liikunta kestävästi, tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti kaikille.	Integroitu opintokokonaisuuksien sisälle ja opintojen yläkäsitteeksi.

E.4 JATKUVA OPPIMINEN

Koulutuksen muutostarpeet	Mitä toimenpiteitä/päätöksiä vaaditaan?
Johtaminen ja laadunhallinta. Luennot, joihin kutsutaan erityisasiantuntija. Verkkoluennot. Ohjeisiin ja standardeihin perehtyminen. Sertifiointi. Verkostoituminen (Suomessa ja kansainvälisesti). Benchmarking. Mukana kongresseissa ja messuilla.	Osaamisen todentaminen läpinäkyväksi. Yksilön sitoutuminen omaan kehitykseen. Organisaation tulisi mahdollistaa tämä kehitys. Sertifikaattikoulutuksen arvostus. Juridiikkatietämyksen päivitys (lait, asetukset).
Terveyden edistämisen ja liikkeen lisäämisen tehtävät Tietopohja, moniammatillinen toimiminen. Syvä motiivointitaito. Palvelumuotoilu ja asiakaslähtöisyys.	Räätälöity palvelumuotoilukoulutus (esim. johtaa valmiiseen palvelupolkuun). Moniammatillisten alustojen ja yhteisöjen luominen.
Tiedontuotannon, suunnittelun ja kehittämisen tehtävät Tulkitsijaosaajien tarve. Ohjaus tiedon lähteille ja alustoille (esim. SOTEHY-tietopankki). Etäkoulutus. Hakemisto-osaaminen. Työelämän innovaatiot ja ao. tietojen ja taitojen hankkiminen (työkalujen käyttökoulutus).	Räätälöity työpaikkaosaamisen kautta annettava koulutus. Täydennyskoulutuslisenssit, tuotekoulutukset, analysointityökalut. Tulkitsijaosaajien koulutus.
Liikuntateknologian ja digitaalisten kanavien hyödyntämisen tehtävät "Terveys- ja liikuntateknologia". Liikunnan käypä hoito -suositukset. Yhteistyö yritysten kanssa (koulutukset, luennot). Yritys- ja työpaikkavierailut, myös digitaalisena. IT-jatkokoulutus.	Tietopankin perustaminen. Yhteishankinnat. Yhteisten rajapintojen ja alustojen varmistaminen. Digitaalinen palvelupolku. Robotiikka ja tekoäly.

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6724-3
ISSN 1798-8926